

“MAĞDUR” MİLLİYETÇİLİK KÜRT SİYASETİNİN “DEMOKRATİK” ZAAFİYETİ VE ULUS AÇMAZI

Ali Kemal ÖZCAN*

Özet

Ulus-devletin kendisiyle birlikte insanlığa bulaştırdığı “milliyetçilik” (nationalism), akademik tartışmaların en karmaşık konularının başında gelir denebilir. Bu konuda kavramsal bir “anarşi”¹ veya bir “terminolojik kaos”² süregelmektedir. Türkiye’de ise bu biraz daha daraltılmış, aynı zamanda yavan bir hal almıştır: neredeyse tamamen “vatanseverlik” kavramı yerine kullanılmaktadır. Hâlbuki halk dilinde kendi etnisitesini ve yerel değerlerini sevmeye refere eden ve akademik terminolojiye de sorunsuz oturabilecek yeterli kelime/kavram mevcuttur. Örneğin vatanseverlik, vatanperverlik, yurtseverlik veya milletseverlik, halkseverlik gibi. İngilizce ve birçok diğer Avrupa dillerinde de bu anlamda “patriotism” veya Latince patrie köklü benzer kavramlar vardır. Bu çalışma, birbirine çok yönlü olarak karıştırılmış olan milliyetçilik ile vatanseverlik kavramlarını ayırıştırmanın zemini üzerinde, Kürt milliyetçiliğinin “ulus” açmazını ve “demokratik” olma kompleksini açmaya çalışarak, Türkiye’nin son otuz yılının temel sorunu olan Kürt meselesinin aslında Türkiye’nin bir fırsatı olabileceğini tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Milliyetçilik, Ulus, Etnisite, Ulusal Pazar, Vatansever/Yurtsever, Elit, İktidar.

JEL Sınıflaması: Z13.

* Yrd. Doç. Dr., Tunceli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, alikemalozcan@tunceli.edu.tr.

¹ Yıldız 2010: 23.

² Özkırımlı 2009: 72.

“Aggrieved” Nationalism

“Democratic” Weakness and Nation Impasse of the Kurdish Polity

Abstract

“Nationalism” has arguably become the most convoluted subject matter in the academic field. In Turkey, this is a little more unvarnished, but has also taken a very unsavoury form: “nationalism” is almost completely used as a replacement for “patriotism”. Whereas there are more than enough words available for daily or academic use to describe one’s love for his/her ethnicity. This work will attempt to untangle the multi-faceted mix-up of the two concepts of nationalism and patriotism, in other words an attempt at the distillation of nationalism. On the back of such a theoretical sanitization, the study will then approach Turkey’s biggest problem of the last thirty years, the Kurdish question, and show rather that this could be an opportunity for Turkey.

Keywords: Nationalism, Nation, Ethnicity, Domestic Market, Patriotism/Patriot, Elite, Political Power.

JEL Classification: Z13.

Giriş

Ulus-devletin küreselleşme karşısında giderek önemini yitirdiği, deyim yerindeyse yenilmekte olduğu, hatta bu yenilgi sürecinin giderek hızlanacağı söylenebilir. Ancak bu, dünyanın birçok yerinde milliyetçilikle, hâlâ, bir kenara bırakılamayacak kadar sonuç alıcı işler yapıldığı gerçeğini yadsımaz. Yani, vatanını, halkını/milletini, toplumunu sevmeye olgusu ile şahsının veya zümresinin “Pazar”ını, onun iktidar menfaatlerini *karıştırmak* olan milliyetçilikle “siyaset” yapma, hızından pek kaybetmeden devam etmektedir.³

Ulus ve milliyetçilik üzerine çalışan toplumbilimcilerin en çok meşgul olduğu alan, milliyetçiliğin sınıflandırılması ve/veya çeşitleridir.⁴ Bunlardan ilk öne çıkanı, Batı Avrupa kapitalizminin gelişmesiyle ortaya çıkan klasik “uluslaşma” süreçlerindeki “bütünleştirici” (*irredentizm*) milliyetçilik ile, kapitalizmin emperyalizm aşamasında sömürgelelerdeki ulusal kurtuluşçu “bölücü” milliyetçilik

³ Küreselleşme karşısında “milliyetçi hareketlerin ve yerelleşme eğilimlerinin canlandığı” (Atasoy 2005: 376) doğrultusundaki görüşler, milliyetçiliği yerelleşmenin kültürel boyutu anlamında kavramlaştırırlar. Bizim çabamız tam da bu *kültürel* olanla *politik* (pazarsal/iktidarsal) olanı ayırıştırma merkezindedir.

⁴ Özkırımlı 2010: 21–26.

ayrımıdır. İlk “çeşit” milliyetçilik krallık, hanedanlık, aşiretler birliği (*tribe*) gibi feodal tarz devletlerden, sınırlarına dokunulmaz bir “bölünmez bütün” (*territorial dignity*) üzerinde kurulacak olan ulus-devlete geçiş mücadelesinin milliyetçiliğidir. Yedi Yıl, Otuz Yıl, Yüzyıl Savaşları benzeri “uzatmalı” ve kayıpları hesapsız savaşlarla güvenliği ve istikrarı sağlanan “bölünmez bütün”ler içinde kalan “küçük” etnisitelerin asimile edilmesine, hatta kimi durumlarda yok edilmesine cevaz veren⁵ bu milliyetçilik “tür”üne “birlik için mücadele eden milliyetçilik” de denmektedir.⁶ İkincisi, ayrılıkçı (*separatist*) milliyetçiliktir. İçinde bulunduğu “büyük” devletin içinden veya uzağındaki sömürgesinden kendi devletini ortaya çıkarma milliyetçiliği olduğu için, ayrılıkçı veya “ulusal kurtuluşçu” (*liberationist*) milliyetçilik olarak tanımlanmaktadır.

Diğer birçok kabul gören sınıflandırma ise, yine buna yakın –hatta aynı– ancak daha çok Marxist damarın şekil ve anlam verdiği “ilerici” ve “gerici” milliyetçilik sınıflandırmasıdır. Buna göre: a) fakir, gelişmemiş çevrenin (*periphery*) “ezilen ulus milliyetçiliği”⁷ b) bölünmez bir ulusu (*compact nation*) oluşturmak ve korumak için diğer “küçük” etnisiteleri kapsamlı bir program ile asimile etmeyi hedef alan kurumsallaşmış merkez milliyetçiliği (*institutional nationalism*)⁸ olarak “ezen ulus milliyetçiliği”dir.

Bu çalışmamız, bu tür sınıflandırmaların kaçınılmaz sonucu olarak, “cümle alem” milliyetçiliklerin aslında tek olan “yüz”ünün kavram yığına boğulmasıyla dipten karıştırılmış olan iki ayrı sosyolojik fenomenin ayrıştırılmasına katkı yapmayı amaçlar.

Kuşkusuz bu çok-yönlü karıştırma sebepsiz değildir. “Neden bu kadar karıştırma veya karışıklık?” temel sorusuyla çalışmamız, bu sebebin sosyolojik zeminini açmaya gayret edecektir.

Milliyetçiliğin İki “Yüz”ü

Milliyetçilikteki bir *masumluk* ile bir *iblisliğin*, bir “ayrılmaz ikili” olarak son iki yüzyılımız boyunca sınıksız içiçe tutulması, bu uzatmalı ve acımasız aldatmacanın sebebidir.

⁵ “Ulusal kurtuluşçu” milliyetçiliği “ilerici” olarak gören küçümsenmeyecek bazı “entellektüel” çevreler, Karl Marx’ın da, içinde sosyalizmin sağlam maddi temellerini döşeyecek bir kapitalizmin doğal gelişmesi adına bu asimilasyon süreçlerine destek olduğunu söylerler.

⁶ Seton-Watson 1965: 15.

⁷ Naim 1981: 339.

⁸ Smith 1991: 102.

“Masumluk” dediğimiz, etnik toplulukların kimlikleştirdikleri kültürel yerellikleriyle, özgünlükleriyle yaşama arzuları, bunu öne çıkarma eğilimleridir. “İblislik” ise, iktidar veya iktidar adayı elitlerin, etnik toplulukların bu arzu ve eğilimlerinin *doğal* enerjisini, bir coğrafya üzerinde devletleşip onun nüfusunu yönetmeyi *sınırsızlaştırma* ve coğrafyayı “kutsal” sınırlarla çevirme işinde *politik* enerji olarak kullanmasıdır.

Aslında bu “ikili” enaz birbirinin içinde tutulduğu kadar birbirine yabancısıdır. Birisi kendini, kendi doğallığını, kendinde birikmiş (dilleşmiş, sanatlaşmış, edebiyatlaşmış, müzikleşmiş/ezgileşmiş) binyılları yaşama masumiyetidir. Diğeri, bu belli bir coğrafya ve nüfusta *yaşayan tarihi*, adeta benzin gibi, bu coğrafya ve nüfusun değerlerini kontrol etme “araba”sında kullanma *politikasıdır*. Yani birincisi “koyunun can derdi”, ikincisi ise “kasabın et derdi”dir.

Marxist gelenek cephesinde, bu konudaki kuramlaştırma çabalarının ezici ağırlığı “ulusal sorun” etrafında yoğunlaşırken, milliyetçiliğin iktidardaki güçlere (hakim/ezen) özgü yanını öne çıkarıp “ezilen ulus” milliyetçiliğini bir kenara bırakırlar.⁹ Bunun sonucu olarak da, bu “küçük” ulusların milliyetçiliğini “ilerici” olarak olumlarlar.¹⁰

Etnik ve vatandaşlık-temelli milliyetçilikler “*dichotomy*”si diye sınıflandırılmaya çalışılan “türler” de, milliyetçilikte birbirine yapışık tutulan iki ayrı “yüz”den *kültürel* olan ile *politik* olanın tasnif edilmesi çabalarının bir başka versiyonudur.¹¹

Ancak “can” ve “et” derdinin birbirine karıştırılıp tanınmaz hale getirilmesi bağlamında her ikisinin de rolleri, milliyetçiliğin hakim (merkez, ezen) veya hükmedilen (çevre, ezilen) olması bir farklılık arzetmez. Ezen milliyetçilik, elindeki *tutmak* için işleri yaparken, diğeri, elde ol(a)mayanı *ele geçirmek* için yapar. Objektif iktidar amaçları açısından aralarında hiç bir fark yoktur. Onun için de klasik deyimle “son tahlilde” uzlaşırlar. Bu yönüyle de, “ezilen milliyetçilik”in biraz masum olduğu, dolayısıyla hoşgörüsüyle karşılanması gerektiği şeklindeki kuramlaştırmalar tamamen “et”i (ulusal pazarı) ele geçirme amacını örtmede en *sıkı saran* “battaniye” olmaktan öte bir anlam taşımamaktadır. Dahası, “ezilen ulus” milliyetçiliğinin, etnik değerleri baskı altında olan topluluğun acılarını, bedellerini,

⁹ Nimni 1991; Dawis 1978.

¹⁰ Emperyalizme “son tahlilde” darbe vurduğu, onun sömürü alanlarını daralttığı için “ilerici” olduğuna ve desteklenmesi gerektiğine inanılır, kuramlaştırmalar da buna uyumlu hale getirilmek için eğilip-bükülüp bir iç tutarlılığa sokulmaya çalışılır.

¹¹ Bkz. Kohn 1958; Calhoun 1993.

ezilmişliklerini, yani mağduriyetlerini kullandığı için, *ahlaksızlık ayarı daha yüksektir.*

Burada eğilip bükülmemesi gereken olgu; ezilen etnik kitleler, insan doğasının doğallıklarıyla yaşama derdinde iken, ezilen etnik nüfusun “ergenlik” heyecanındaki iktidar adayı elitin (veya oligarşik koalisyonun), evirip çevireceği bir pazar –“ulusal” Pazar – derdinde olduğu sosyolojik vakıasıdır. Onun için birinin “hümanist, sivil, hürriyetçi yüzü”, diğerinin “şovenist, ırkçı, baskıcı yüzü”¹² ile hep karşılaşılır, ve dolayısıyla, bütün milliyetçilikler doğası gereği “karışık duygular besleyen” (*ambivalent*) yapısal olgularıyla¹³ var olurlar.

Bu iki sosyal fenomenin birbirine benzer tarafı, karıştırılacak tarafı yoktur. Ama iki yüzyılı aşkın zamandır, bu kuzu ile kuzu, “kuzu-kuzu” beraber tutulmakta, beraber “yaşatılmakta”dır. Tabi çıplak gerçekliğiyle söylemek gerekirse, birincisi ikincisine kırdırılmaktadır.

İnsanda “can” olmuş *kültürel* değerler, yönetenlerce veya potansiyel yönetenlerce “et” olarak *siyasal* iktidar güçlerine yedirilegelmektedir. Kültürel öğeler/değerler politik amaçların/çıkarların değirmenine, debisi en güçlü “su” yapılagelmiştir. Etnik kitleler, doğuştan gelen haklarını kullanmak, doğadan gelen doğallıklarını yaşamak isterler. Bunu en kolay *tutuşan* olarak gören yönetenler ve/veya yöneten adayları ise, ellerinde bu *tutuşturucu* ile bu yanıcının etrafında dönerler. İkiyüz yıldır yakar-dönerler, döner-yakarlar. İşte, son iki yüzyılımız boyunca milyonlarca insanın canına ve maddi-manevi kayıplara malolan bu işe “milliyetçilik” diyebiliriz.¹⁴

Milliyetçiliğin Ulus (*nation*) Sorunu

Konuyu biraz daha anlaşılır kılmak, diğer bir deyişle, milliyetçiliğin etrafındaki dumana dağıtmak için ilgili literatürün ulus (*nation*) tanımındaki sorununa kısaca bakmak gerekir.

Milliyetçilik kavramı üzerinde kafa yoran uluslararası akademik arenada, ulus ve ulusçuluk için en çok rastlanan imgesel kavram “elusive”¹⁵ (ele gelmez/geçmez, yakalanması zor) olandır. Başka bir deyişle, şu söylenmeye çalışılır:

¹² Bora 2009: 100.

¹³ Nairn, 1981: 348.

¹⁴ “İş”tir diyoruz; çünkü milliyetçilik bir ideoloji değil, bir uygulamadır, bir eylem kombinasyonudur, iki elementli bir *politik program*dır. Türkçede halk arasındaki “Vatan-Millet-Sakarya” deyimini bu “iş”in demogoji boyutunu vurgular.

¹⁵ Gellner 1983: 7.

uzaktan bakıyorsun birşeyler görüyorsun, yaklaşıyorsun, ya bir şey göremiyorsun ya gördüklerin bir şeye benzemiyor.

Bir dil, tarih, etnik köken birliğinden hareket edildiğinde; dünyanın en ünlü, en güçlü ve en itibar gören Amerika, Britanya, Kanada, İsviçre, Belçika uluslarına ne denecek, bunları da anlatacak nasıl bir “kapsayıcı” (*all-embracing*) tanımlamaya girişilecektir? Amerika’da adeta “72 millet”ten etnik unsurun oluşturduğu ve kimsenin itiraz edemediği Amerikan ulusu var; dört-dilli-beş-bayraklı ve demokrasiye beşiklik ettiği söylenen Britanya ulusu var; İsviçre’de üç resmi dilli ve dünyanın en *güvenli* –herkesin “fazla para”sını emanet ettiği– İsviçre ulusu var; girmeye yıllarımızı yatırdığımız Avrupa Birliği’nin başşehrini kendi başkenti yaptığı iki resmi dilli Belçika ulusu var, ve saire... Diğer yandan, aynı etnik kökenden gelen etnisitelerin kurduğu ayrı devletler olan Avusturya ve Almanya’nın, ortak (İspanyolca) resmi dilli bir dizi orta ve güney Amerika devletinin, 22 Arap devletinin uluslarına ne ad verilecek? Bunlara “anormal” uluslar demeye de yanaşmıyor. Oysa işin aslına bakıldığında, temel amaç olan “bir toprak parçası üzerinde iktidar olma” kriteri gözden kaçırılmazsa, aslında “ulus” denen yaratımın (*imagined, invented, manufactured*)¹⁶ kapsayıcı bir tanımının pek de sanıldığı kadar zor olmadığı görülecektir.

İlgili literatürün ulus (*nation*, millet¹⁷ değil) tanımında iki damar vardır. Bunlardan birisi daha çok etnisiteye, kan bağına dayalı (*primordial*) tanımlamalar, diğeri ise “beraber yaşama arzusu/iradesi veya *de-facto* olgusu” üzerinde duran sosyo-kültürel yaklaşımlı tanımlamalardır. Bunlardan birincisinin en yalın örneği¹⁸ Marxist gelenekteki Stalin’in ünlü tanımıdır. Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı’na göre “biçilmiş” (*made to measure*), yani “anti-sömürgeci ulusal kurtuluş mücadeleleri”nin “kendi kaderini tayin etme hakkı”nı kazandırmaya yönelik olarak *düzenlenmiş* tanımıdır. Dört temel “koşul” olarak ileri sürülen dil, toprak, iktisadi yaşam ve ruhsal şekillenme birliğinden hareketle formüle edilmiştir.

Ulus, tarihi evrim içinde gelişmiş bir kültür topluluğu olarak dışı vuran istikrarlı bir dil, toprak, ekonomik yaşam ve ruhsal şekillenme topluluğudur.¹⁹

¹⁶ Anderson 1983: 15; Williams in Woolf 1996: 192.

¹⁷ Osmanlı “millet sistemi”nden gelen (Karpas 2011: 139–181) ve M. Kemal’in işe başlarken kullanmaya özen gösterdiği “vatan-millet” (Amasya Tahmimi’nden Cumhuriyet başlarına kadar) söylemindeki daha çok dini zemine dayanan “millet” kavrayışı konumuzun dışındadır: Gökalp’in “kendisine mahsus bir harsa (kültüre) malik olan bir zümre” tanımı anlamındaki “millet”tir (Gökalp 1986: 19) ele aldığımız.

¹⁸ Aynı zamanda literatürü en çok uğraştıran tanım olmuştur.

¹⁹ Stalin 1936: 8.

Doğu Bloku'nun (Sovyet Sistemi) yıkılışından sonra bunlar pek hatırlanmak istenmese de, bu "tanım" 70-80 yıl boyunca bu cenahın kuramlaşmalarının üzerinde bir "demir perde" olarak durdu. Buna muhalefetini adeta hayatıyla ödeyen Rosa Luxemburg'un, sözkonusu olanın "ulusun değil burjuvazinin *ulusal pazar* kaderini tayin hakkı"²⁰ olduğu etrafında yoğunlaşan tespitleri ve buna yönelik çabaları sonuç vermekten uzak kaldı. Ekim Devrimi'nin muzafferi olunca, Lenin'in dedikleri adeta tartışmasız doğrular olarak savunulageldi. Hâlâ da ne kadar bu "perde"nin kaldırılmak istendiği tartışmalıdır, ancak şimdilik konumuz dışıdır.

İkincisine en klasik ve en gerçeğe yakın örnek ise, Ernest Renan'ın beraber yaşama *ruhu* üzerine oturttuğu tanımıdır.

Ulus bir ruhdur (*soul*), bir ruhsal prensiptir. İki şey, kesinlikle söylenebilir ki aslında sadece bir şey, bu ruhu, bu ruhsal prensibi oluşturur. Birisi geçmişte, diğeri şimdidedir. Birisi zengin hatıralar mirasının ortak birikimi, diğeri aslolarak kabul/onay, beraber yaşama arzusu, ortak olarak kazanılmış mirasa değer vermeye devam etme iradesidir.²¹

Aslında bu tanım ulus ve ulusçuluk (milliyetçilik) literatüründe önemli ölçüde ilgi görür ve konunun belli-başlı teorik otoriteleri (Renan, Gellner, Kedourie, Anderson, Hobsbawm, McCrone, Smith, Nairn v.b.) bu tanıma yakın dururlar. Mesela Elie Kedouire, belli bir toprak parçası üzerindeki yasama organlarında, konseylerde, mevkilerde seçme ve seçilme hakkı elde etmiş kişiler yekününün (*body of persons*) ulus olarak anlaşıldığını²² söylerken etnik kökene refere etmekten uzak durur. Benzer temada Hobsbawm, "belirli bir modern devletin, ulus-devletin sınırları içinde kalan bir toplumsal varlıkla (*social entity*) alakalı olduğu müddetçe, ulus ve etnisiteyi birlikte tartışmak anlamsızdır"²³ derken, McCrone, Ernest Renan'ın ulus olma *ön-şartına* başvurur.

Milliyetçi tarihin ön-şartı "tarihi yanlışlama/çarpıtma"dır çünkü o [*ulus olma*] sadece ortak bir hatırlamayı değil, keza ortak bir unutmayı da gerektirir. Bu "unutma" der Renan, "yanlışlanmış tarih bir ulusu yaratmada en hayati faktördür ve bunun içindir ki bu, etnisite kriterleri arayışlarındaki tarih çalışmalarını önünde bir tehlike oluşturuyor diyecek kadar ileri giderim".²⁴

Karl D. Deutsch aynı doğrultuyu takip ederek *Nationalism and Its Alternatives* (Milliyetçilik ve Alternatifleri) adlı eserindeki argümanını bir Avrupa

²⁰ Luxemburg 1976: 159.

²¹ Renan, in Woolf 1996: 57, 58.

²² Kedouire 1966: 14.

²³ Hobsbawm 1990: 9,10.

²⁴ McCrone 1998: 44.

deyişinin üzerine oturtur: “ ‘Ulus’ diye başlar pişmanlık dolu bir Avrupalı atasözü, atalarıyla ilgili bir ortak yanlış (*common error*) ve komşuları ile ilgili bir ortak sevmeyiş (*common dislike*) etrafında biraraya gelmiş bireyler grubudur”.²⁵ Ulus ve ulusçuluk literatüründe ünlü *Immagined Communities* (Hayali Cemaatler) adlı çalışmasına Anderson, insana ağır acı veren şu cümleler ile başlar:

Dünyada, Meçhul Asker anıtları ve dikilitaşlarından daha fazla dikkat celbeden milliyetçiliğin modern kültürünün başka amblemleri yoktur.²⁶

Yani, dünyamızın her modern şehir ve kasabasının en gözde yerinde, cenazeleri bulunamayan veya toplanamayanlar adına yapılan “Meçhul Asker” anıtları, milliyetçilikteki *örtülü amaç* ile yurtseverlikteki *masumluluğun* karıştırılarak, tek kriter olan *pazar* için üretilen “ulus”ların kitlelerine yutturulmasının abideleri olmaktadır. Bunun gibi, Batı Avrupa milliyetçiliğinin atası kabul edilen Giuseppe Mazzini’nin memleketi İtalya’nın 1870 yılında gerçekleşen bütünüleşmesinin ardından, İtalyan siyasetçilerden Massimo d’Azeglio’nun ünlü “*İtalya’yı kurduk, şimdi sıra İtalyanları yaratmaya geldi*” deyişi de ününü bu ikiyüz yıllık aynı tarihsel *yalandan* alır. Türk “hars” (milli-kültürel) milliyetçiliğinin temel ismi Ziya Gökalp ve günümüz takipçileri de – dil birliğine özel ehemmiyet vermekle birlikte – “ruh-gönül” vazgeçmezliğine vurgu yaparak sosyo-kültürel yaklaşıma yakın dururlar. Milleti “lisanca, dince, ahlakça ve bediiyatça müşterek olan, yani aynı terbiyeyi almış fertlerden mürekkep bulunan bir zümredir”²⁷ diye tanımlayan Gökalp’ın günümüzce ifadesi “millet bir gönül birliği, bir ruh anlaşması ve bunun hukuki ifadesi olan birlikte yaşama arzu ve iradesidir”²⁸ biçimini almıştır. Enver Paşa’nın pratikleştirmeye giriştiği Yusuf Akçura pantürkist milliyetçiliğinin Gökalp’ın ruh/gönül birliği milliyetçiliği karşısında “unutulan adam”²⁹ olması da, kapitalist modernleşmenin “ulusal pazar” *gerçekçiliği* karşısındaki hüsrandır. Yine, Fransız ansiklopedistlerinin tanımlarında ulus, “aynı yönetime tâbi bulunan kalabalık halklar” veya “aynı yasama gücü tarafından temsil edilen ortaklar birliği” şeklinde etnik bir kriterden uzak tutulur.³⁰

Özcesi, son iki asrın hem akademik hem politik/fiili dünyasını esir alan “ulus” kavramı şu şekilde tanımlanırsa, realitesine biraz daha yaklaşılmış olur: *Bir modern veya ulus devletin sınırları içinde kalan vatandaşlar topluluğuna ulus*

²⁵ Deutsch 1969: 30.

²⁶ Anderson 1983: 17

²⁷ Gökalp 1986: 18.

²⁸ Keskin 1999: 6.

²⁹ Georgeon 2005: 3.

³⁰ Aydın 2010: 62.

denir.³¹ Söz konusu, ulus-devlet iktidarının içindekilerini kendisine tahsis etmek istediği bir *ulusal* “sınır” ve bir *ulusal* “pazar” olunca, geri kalan “vatan millet sakarya” teferruatıdır. Bu anlamda, milliyetçilikte kaçırılmaması gereken asıl “kasap-koyun”³² ikileminin *tarafları*, ülkesini ve etnisitesini sevenlerin sevgisi temelindeki bu yerel/kendi değerlerini yaşama ve yaşatma *doğal-hakkı* ile; bir sınıfın, bir zümrenin, bir elitin veya bir oligarşik koalisyonun, kutsanmışlıkları da dahil herşeyi hizmetine koşturduğu bir *sınır* içindeki bir *pazar iktidarı* “*hakkı*”dır. Birincisi ne kadar doğal ve naif bir haksız, ikincisi o derece gözükara bir hak gaspıdır, hak ihlâlidir.

Bilişim/iletişim teknolojisinin küreselleşmeye evirdiği dünyamızda, eğer giderek tüm milliyetçiliklerin neden olduğu ağır tahribatlardan milletlerin, milliyetlerin, halkların korunması-kurtarılması amaçlanacaksa, en temel iş, bu iki *birbirine-yabancı* “taraf”ın bir daha buluşmamak üzere ayrıştırılmalarıdır.

Milliyetçiliğin Kürt Meselesinde Yaşayan Doğası

Milliyetçilik, kapitalist modernite ile ortaya çıkan ulus-devletin “dokunulmaz” *sınırlarını* adeta “namus meselesi” (*territorial dignity*) yaparken, vatanperverlik ile “pazarperverlik”i karıştırmada sınır tanımaz. Bu bütün dünyada, özellikle milliyetçiliğin anavatanı Avrupa’da da aşağı-yukarı böyledir. Türkiye’de bu biraz daha canlıdır. Avrupa’da, genel olarak Batı’da, kapitalizmin kendisini bir ölçüde doyurmasıyla bu “taraf”ların karıştırılması minimize olmuştur, ancak Türkiye’de hızından henüz bir şey kaybetmemiştir. Kapitalizmin “şaşı” gelişmesiyle milliyetçilik “kör”leşerek devam etmektedir.

Zorlu, sorunlu ve kayıplarıyla dolu bir süreç sonucunda da olsa, birden fazla etnisitenin ortak vatani haline gelen Türkiye’de, devlet ortak cumhuriyet olurken, tarihin kamıksanan oyunlarından birisi ile³³ pıreye kızıp yorgan yakıldı. Önemli tarihsel ittifakların/beraberliklerin ortağı Kürtlere “sen yoksun, Türk olursan varsın” denildi. “Ne mutlu Türküm diyebilene”³⁴ ve/ya “ya seversin ya terk edersin” dendi. Bin yıllık ortaklaşmanın, ilişki ve çelişkilerinin birikimiyle tarihin üç sıçramasına

³¹ Bu tanım Ziya Gökalp’in eleştirdiği “Osmanlıcılar”ın tanımına da çok yakındır: “Bir devletin tebaasının mecmuu bir millettir” (Gökalp 1976: 83).

³² Olson: 2005. (Robert Olson’un bu eserinin adındaki “kasap-koyun” deyimini, benim daha önceki çalışmamdan –onayıyla– almıştır ve kendisi eserinin girişinde [s.1]bir teşekkürle belirtir, biz de kendisine teşekkür ederiz. Ancak kaynağı haklı olarak yanlış vermekte, çünkü o zaman henüz kitap Routledge’den yayınlanmamış, Mazda Publisher ile Olson’un andığı isimiyle kitabın yayınlanması üzerine taslak/ilkesel anlaşmaya varılmıştı.)

³³ Şeyh Sait İsyanı, 1925.

³⁴ Yıldız 2010: 271–290.

(Malazgirt, Çaldıran, Cumhuriyet) sebep olan Türk-Kürt ittifakı bir tipik “İngiliz oyunu” isyanıyla bozuldu. Ve seksen yıl biri, zayıf olan ötekine “sen yoksun” dedi; şimdi güçlenen öteki, birine, “ben varım, sen yok olacaksın” (siyasal olarak) demeye getirmektedir.

Türk milliyetçiliği “biri”, Kürt milliyetçiliği “öteki”dir. Kendisindeki milliyetçiliği enterne ettikten sonra, seksen yıl “biri”ni “öteki”ne (Türk milliyetçiliğini Kürt’e) karşı *pervasızca* kullanan Batı, şimdi “öteki”ni “biri”ne (Kürt milliyetçiliğini Türk’e) karşı “*demokratça*” kullanmak istemektedir...

Şimdi bu kullanma işinde, adeta “şah çekme” noktasına gelinmektedir. Batı, AB ve ABD’siyle bu “zayıf karnı” rezervde tutmaya kararlı görünmektedir. Dünyanın en büyük nüfuslu “Devletsiz Millet”i (*The largest stateless nation of the world*) Kürtlere bu “hak”kını kullandırmak istiyor! Onyıllardır onbinlerle katliamlara uğrayan Kürtlere, “ne yapalım katledilmeniz gerekiyordu” dercesine katledenlere silah yetiştirmekle meşgul olan Batı, bu günlerde Kürtleri “muradına erdirmeye” yatırım yapmaktadır. Çünkü o zaman Kürtler buna hazır değillerdi, çatışacak güçleri yoktu. Yani mağrur Batı, Türk ve Kürt milliyetçiliğini –bir tarafın çok zayıf olmasından dolayı– çatıştırma imkânlarından yoksundu. Kürtler çatışmanın bir tarafı olma gücüne erişince, çatıştırmanın sosyolojik dinamiklerinin “öteki taraf”ının olgunlaştığı düşünülmektedir.

Çatıştırmanın “en güçlü aday” tarafı Türk milliyetçiliğidir. Çünkü Ortadoğu İslam coğrafyasında Batı’ya karşı güç olma potansiyeline sahip tek stratejik merkez Türkiye’dir. Batıya göre Türkiye bu “şans”a ulaşmamalıdır. Ve bu şans Türkiye’nin eline vermeyi engelleyebilecek tek “aday” güç de kabartılmakta olan gecikmiş Kürt milliyetçiliğidir.

Bu çatışma şimdilerde, kendine özgü bir düzensiz yoğunlukla –ama ne zaman nereye varacağı kestirilmesi zor bir yoğunlukla– PKK ile AKP (MHP değil)³⁵ arasında devam etmektedir. PKK, Türkiye sınırlarında kalan Kürt nüfusun yoğunluklu olduğu illerin 1/4 veya 1/5’inde de olsa, “bu sorunu ben çözdüm, buradaki iktidarı bana bırakacaksın” veya “en azından benimle paylaşacaksın” derken; AK Parti ise, hem devletin kurumsal gücüne hem de kendi ideolojik ve kadro/örgüt gücüne dayanarak “hayır, bu o kadar kolay değildir” demektedir.

AKP, İstanbul-İzmit hattından Kayseri-Konya hattına bir miktar kaydırılmış ve bir miktar yerel Türkiye kapitalizminin –muhafazakârlık ve dini referanslar temelindeki ideolojik argümanları öne çıkaran ve iktidarlaşarak *devletleşme*

³⁵ MHP’nin sosyolojik anlamı, bu işte daha çok yedekte kullanılan “ölmeye hazır” militan güç boyutu ile alakalıdır. Zaten Kürt bölgesinde bir iddiası da yok.

aşamasını yaşamakta olan Türkiye burjuvasinin– partileşmiş formasyonudur.³⁶ Bugünkü PKK ise, Türkiye Kürtleri arasında Sovyet tarzı bir “komünist parti” elitinin biraz daha karikatürize örgütlenmesidir. Burjuvazisi olmayan ve/veya olamayan, ancak *katıksız*, gözü kara –sorgusuz-sualsiz– bir iktidarın öznesi olmak isteyen; mutfak kadrosu daha çok alt sınıflardan gelen, “sofra” kadrosu ise belirgin bir ağırlıkla eski Kürt örgütlerinin *sızma*³⁷ milliyetçilerinden oluşan bir yeni iktidar adayı elitin, örgütün silahlı güçlerinin “güvence”sinde mevzilenmiş bir *palyatif* toplumsal dinamiği olarak şekillenmektedir. Öcalan’ın daha çok sosyalist tarafına bağlı kadroların çok rahatsız/tepkili olduğu, ancak Örgüt’ün gövde ve üst kadrolarının bir kısmının bilinç-altı, bir kısmının bilinç-üstü Öcalan-tepkisi üzerinden uzlaştığı bu “üst” kabuk, Kürt “ulusal” siyasetinde hep son sözü söyleyen örgütlü siyasi güçtür. Özellikle Kani Yılmaz ve Hikmet Fidan’ın öldürülmesiyle sonuçlanan Osman Öcalan–Nizamettin Taş grubunun tasfiyesinden sonra (2005-2006) bu “kabuk”un unsurları daha *profesyonelce* örgüt “yapı”sında mevzilenmişlerdir. Diğer bir deyişle, gecikmiş Kürt milliyetçiliği/iktidarçılığı, Osman-Botan³⁸ girişiminin sonuçsuzluğundan sonra daha bir “başkan Apocu” potada, eski ve yeni *ulusalcı* PKK kadrolarıyla mevzilenmiştir. Kürt *ezilen* milliyetçiliği “her milliyetçiliğin temel hedefi –bir *olmazsa olmazı*– olan bir toprak parçasının mülkiyeti”³⁹ üzerinde iktidar olma hedefine “demokratik özerklik/ulus” formülü ile kilitlemiş bulunmaktadır. Kısaca, iki milliyetçilik (AKP ve PKK), hedeflerinin farkında olarak mevzilerindedirler.

Bu iki sosyolojik dinamik arasında öne çıkan temel bir fark gözden kaçırılmamayı hak eder. Birincisi (AKP), daha eğitilmiş kadrolarla örgütlenerek *sınıfına* dayanan, zümresel iktidarım tadan/yaşayan, dolayısıyla artık kendi militer gücünün vesayetinden çıkmaya çalışan, bunun sonucu, Cumhuriyet tarihinde bir ilk girişim olarak “kendi darbecisinin avı”na – yaş kuru karıştırmasına da sebepler vererek – çıkan bir burjuvazi örgütlenmesi iken; ikincisi (PKK), çok daha sınırlı-eğitilmiş kadroların reel sosyalist gelenekten kalma klasik “komünist” önderlikli ulusal kurtuluş örgüt formatım aşmayan bir militan formasyonu ile “yapı”laşan, iktidar “şerbet”inin tadım henüz alan, dolayısıyla kendi askeri gücünün mutlak

³⁶ Bu çalışma, meselenin asıl açmazı Kürt siyaseti odaklı olduğu için ve AK Parti’nin ümmet kavrayışına yakın duran anti-milliyetçi “öteki” tarafını gözönüne alarak, Kürt miliyetçiliğini “açma”ya ağırlık verir.

³⁷ “Sızma” kavramı iki anlamı ile kullanıldı: devlet/iktidar arzularının *derinliği* ve Öcalan karşıtlığının daha örgütlü *saklanması*.

³⁸ Başını Osman Öcalan ve Nizamettin Taş’ın çektiği bir grubun Amerikancı/liberal görünümlü girişimi PKK içinde bir ayrışmaya sebep olmuş (2004) ancak K. Yılmaz ve H. Fidan’ın öldürülmesiyle sonuçlanan gelişmelerden sonra grup dağılmıştı.

³⁹ Smith 1983: xiii.

“himaye”sinde iktidara tam yerleşmeye çalışan bir “sınıf olmayan sınıf” örgütlenmesi olarak önümüze çıkmaktadır.⁴⁰ C. Wright Mills’in üçlü koalisyon (siyasal, askeri, ekonomik iç elit) dediği, “türdeş”⁴¹ bir seçkin yönetici katman olma hedefine göre kurumlaşmış bir iktidarlaşma olarak şekillenmektedir.

Burada, elindekini (ulusal pazarı) koruma değil de, *henüz elinde olmayanı ele geçirme* (ezilen ulus) *milliyetçiliği*⁴² olması bakımından bugünkü haliyle mevcut PKK örgütlenmesini biraz daha açmak gerekir.

Milliyetçiliğin “Elusive”⁴³ Doğasının PKK Formatı

İmralı’ya getirildikten sonra Öcalan, örgütünün ideolojik “paradigma”sını adeta tepeden tırnağa değiştirmiştir. Bunun en temel argümanı ise, “devlet-iktidar” etrafında yoğunlaşan yeni tespitler ve formülasyonlar üzerinden PKK özeleştirisi merkezindedir. Ulusal kurtuluş program ve stratejisiyle yola çıkan bir örgütün lideri olarak, sadece klasik ulusal kurtuluş mücadelelerinin stratejik hedeflerinden vazgeçmekle kalmayıp, “ulusal kurtuluş”u kapitalizmin “üç mezhebi”nden⁴⁴ biri diye tanımladı. Hatta “devleti çağırıyor” diye, Avrupa PKK örgütlenmelerinden KNK⁴⁵ diye bilinen kuruluşun adındaki “ulusal” kelimesinin çıkarılmasını önermiştir.

Ulusal yerine Halk’ın konulması gerçekliğe daha uygun düşmektedir... Son yüzyılda özellikle gerek 'ulusal kurtuluş', gerek 'sosyalist kurtuluş' adına yürütülen ayaklanma ve savaşları da halk eylemliliği olarak kutsamak gerçekçi değildir. Son tahlilde 'reel sosyalizmin' ve 'ulus devletlerin' aşılması gerçeği, bu iddiaların fazla bilimsel olmadığını yeterince ortaya koymaktadır. Toptancı olan bunlar ve benzeri kavramlara daha ihtiyatlı ve gerçekçi yaklaşmak son derece önemlidir. Bir nevi din, hanedan kavramlarına benzemektedirler.⁴⁶

Devletleşmenin, devletin her çeşidinin sorunları çözmenin değil, kaynağı olduğunu tartışmalarının ve özeleştirilerinin merkezine oturtmuştur.

⁴⁰ Gün geçtikçe Öcalan’ın İmralı “Not”ları bunun önünü açık ifadelerle açıyor. 4 Mart 2011 tarihli Notlar’da: “ben CHP’nin şu anki pozisyonunu AKP’den daha olumlu buluyorum” dediği yazıldı.

⁴¹ Mills 1959.

⁴² Nairn 1981: 339

⁴³ *Elusive*: ele-gelmez, kaçamaklı, yakalanması güç, kolay bulunmaz.

⁴⁴ Diğerleri, reel sosyalizm ve sosyal demokrasi.

⁴⁵ Kongreya Netewa Kurdistan – Kürdistan Ulusal Kongresi.

⁴⁶ Öcalan, *Özgür İnsan Savunması*, dijital versiyon, s.53.

Çocukluktan beri yükselmeyi hep devlet katında arayan bir yolculuğa çıktığımızı samimiyetle itiraf etmeliyim. Devrimle devlet yıkma faraziyelerimiz bile, yine kendi devletimizi kurmaktan öteye gidemiyordu. Tuzak buradaydı. 'Devletçi ideolojiler' benim açımdan artık çözümlendikleri kadarıyla tamamen bir kurtuluş aracı olamazlardı. Kapitalist, sosyalist, ulusal üniter ve federalist demokratik sınıf devletleri hiyerarşik toplumun din, cins, etnisite, çevre ve sınıf sorunlarını çözmek şurada kalsın, bu sorunların bizzat kaynağı durumundadırlar.⁴⁷

Ama Öcalan bu “devlet” ve “ulusal kurtuluş” ötesi arayışlara yönelirken, örgüt tartışmasız liderini “Başkan Apo” karizmasıyla “gök”te tutup, “yer”de *ulusal kurtuluş siyasetini* daha bir “ustalaşma” ile ete-kemiğe büründürmeye özen göstermektedir. Örgütün yayın organlarının en “teorik” yazarlarının dilinde bu “duruş”un dışavurumu kendini saklamaya gerek duymayacak bir yoğunlukta işlenmektedir. Örgütün günlük gazetesinin bir isimsiz yazarı,

Bağımsız bir devlet aracılığıyla toplumların eşitlik, özgürlük ve demokratik taleplerini kendine has terminaloji(*sic*), kültür ve duruşla geliştireceğini söyleyen PKK, çok kısa bir süre içerisinde önemli oranda bir kitleyi etkiledi ve kendi mücadelesine kattı... dünyadaki mevcut düşünsel gelişmelere de bağlı olarak *ulusal kurtuluş mücadelesini daha geniş bir açığa çekip...*⁴⁸ (italikler eklenmiştir, AKÖ)

diye devam ederken; bir diğeri, Öcalan’ın binlerce sayfaya yaydığı özeleştiri ve yeni arayışlarını “politikada [taktikte] ustalaşma” olarak yazmaktadır.

Teoride Kürtlerin kendi kaderini tayin hakkının, bağımsızlık da olabileceğini savunan buruk beyinler, Kürtler, “bağımsızlıktan vazgeçtiklerini” açıkladıklarında, Kürt cephesinde Türk sosyalizminin zafer kazandığını sandıklarında, yanıldılar. Kürt hareketini temsil eden güçlerin, taleplerinde isim değişikliği yapmalarını, “politika yapmada ustalaşma”ya bağlıyorum.

...Sonuçta söylemek istediğim şu; bağımsızlık bir halkın, diğer halklarla buluşması için vazgeçilmeyecek “şart” oluyor. Bu aynı zamanda Kürtler’in de kendileriyle hesaplaşmalarının zemini olacaktır... Ama dört parçadaki Kürtler’in birlik olmalarının tek yolu da bağımsızlık oluyor. Bunun sadece bir “hayal” değil, dünyaya sığabilecek kadar real [reel] olduğunu görmeyen birilerinin olmadığına ise hiç inanmadım.⁴⁹

⁴⁷ Age. s. 4, 5.

⁴⁸ <http://www.gundem-online.com/haber.asp?haberid=64420> (Erişim Tarihi: 13.12.2008).

⁴⁹ S. Fırat, *Y.Ö. Politika*, 16 Aralık 2008.

Yazıları birkaç örgüt yayınında birden yayınlanan biraz daha “teorik” bir diğeri, daha ileri giderek, örgütün “karşı-özeleştirisi” yaptığı düşüncesi üzerinden, Öcalan’ın İmralı’daki köklü özeleştirilerini biraz daha göğe itmekte ve “ulusal kurtuluş çizgisi”ni bu şekilde “yer”ine iyice oturtmaktadır. Çok iddialı bir üslupla, PKK’nin, 10. Kongresinde⁵⁰ bir “özeleştirinin özeleştirisi” ile (Öcalan’ın tüm yazdıklarını kelimeler yığına çevirerek) *kendine geri döndüğünü* yazmaktadır.

PKK, istese de istemese de koşulların onu "Birleşik Kürdistan' için harekete geçmeye zorladığını görüyor. Kongre kararlarındaki satır aralarından da anlaşıldığı kadarıyla tarihin kendisine böylesi bir 'misyon' biçtiğini kabul ediyor. Ayrıca bunun varlık nedeni olduğuna inanıyor... PKK, ulusalcı ve ulusal birlikçi çıkışıyla süreci karşılamaya çalışıyor... Geçen hafta tamamlandığı açıklanan PKK 10. Kongresi ... bu anlamda 'radikal' değişime işaret ediyor. Bir önceki yazımda da belirttiğim gibi koşullar PKK'yi 'tarihin başlangıcına geri dönmeye' zorluyor... Bu konuda geçmişteki yaklaşımlarından ötürü özeleştirisel tavır alıyor.⁵¹

Örgüt dilinde “Uygurlık Manifestosu” diye adlandırılan temel İmralı Savunmaları 2000–2004 yılları arasında İmralı’dan çıkarılıp yayınlanmıştır. Bu aktardıklarımız ise 2008 ve sonrasına yayılmaktadır. Ve Öcalan bunları bir alan araştırmasını gerektirecek sıklıkta ve tekrarlar söylerken, bunlar da adeta bir karşı-yoğunlukla yazılagelmektedir. Mesela *Özgür İnsan Savunması* adlı (2003) kitabında 34 kez “ulusal” 8 kez “ulusal kurtuluş” tamlamasını, *Bir Halkı Savunmak*’ta (2004) 169’a 69, *Kapitalist Modernitenin Aşılma Sorunları ve Demokratikleşme* adlı (2009) savunmasında 82’ye 21 kez kullanır.⁵² Ve tamamı ya eleştirel ya atıftır, olumlama yoktur. Özellikle kapitalist modernitenin üç temel mezhebinden biri (diğerleri *sosyal demokrasi* ve *reel sosyalizm*) dediği “ulusal kurtuluş” kavramını ezici bir ağırlıkta yermek üzere kullanır. Ve örgütüne, “PKK kadro yapısından beklenen, bu politik çizgiyi özümsemek ve kiteselleştirmektir”⁵³ diyerek, sadece örgütün günlük gazetelerinde yazarlık yapanlara değil, kitlelere “özümsetme”yi salık verir.

Örgüt medyasındaki “ulusal kurtuluşçu” terminoloji ve eğitim sadece 2008’den bu yana ile sınırlı değildir. İmralı yıllarına yoğunlukla yayılmıştır. Mesela yıllar sonra (2007), örgütün Mahmur Kampı sorumlusu, bir görüşmesinde altını

⁵⁰ Örgütün “Uygurlık Manifestosu” diye adlandırdığı İmralı savunmalarının “ışığında” toplandığı söylenen PKK 10. Kongresi (Kasım 2008).

⁵¹ G. Aslan, <http://www.rojaciwan.com/koseyazisi-1577.html>

⁵² Bunları adı geçen kitapların bilgisayar ortamındaki dijital formlarından bilgisayar tekniği ile saydık.

⁵³ *Bir Halkı Savunmak*, dijital versiyon, s.344.

çizerek “önderliğimizin devlet konusunda taktik yaptığını inanıyorum”⁵⁴ demeye özen gösterebilmektedir.⁵⁵ Yine 2008 sonlarında, Almanya’da üç gün süren örgüt konferansına giden genç bir sosyolog⁵⁶ “üç gün boyunca Başkan’ın İmralı’da taktik yapmadığına inanana rastlamadım. Biri vardı, o da ‘filozoftur’ diye alay ediliyordu” diye mini anketinin sonucunu özetlemektedir.⁵⁷ Yani, liderin karizmasının yoğun kullanımı eşliğinde, karizma kişiliğinin dediklerinin tam tersi yürürlüktedir.

Burada, Kürt milliyetçiliğinin gecikmişliğine has bir özgünlük öne çıkmaktadır. Adeta Pareto’nun “tarih bir elitler mezarlığıdır” tezini çürütmeye aday bir *elit istikrarı* sözkonusudur. Örgüt’ün asker ve “memur” kadrolarından seçme, iktidar olmanın maddi-manevi “değerleri”ne odaklı bir “iç siyasal elit”⁵⁸ *değişmezliği* kendini göstermektedir. Öcalan’ın “keskin” karizması nedeniyle bilinen eski kadrolarının yapamadığı şey, örgüt yapısının “çevre”sindekileri (*hinterland*) eliyle yapılmakta ve teorisini bunların geliştirdiği bir yerleşik “türdeş” iktidar eliti şekillenmektedir.⁵⁹ Bunun gereği olarak, Lider’in ulusal kurtuluş dışına düşen teorisi ve projelerinin *aslı*, karizmasının keskinliğine ters bir oranla, *taktik* bir “tercüme”ye kavuşturularak aktif tabana ulaştırılmaktadır.

Karizma üzerine temel klasik kaynak Max Weber’dir. Weber karizmayı, “Pure” (temiz, saf) ve “Routinized” (rutinleştirilmiş) kavramlarıyla iki aşamaya ayırır. Birincisini kitlelerin motivasyonunda itici-güç olarak olumlarken ikincisini, palazlanmakta olan yeni “iktidar sınıfının (*administrative staff*) üyelerinin kuvvetli maddi ve manevi çıkarlarını”⁶⁰ kurumlaştırmasının yüksek-verimli bir aracı olarak kuramsallaştırır. Hem karizmanın kişiliği hem ona yüklenen *sır*, bürokratik elitin/aygıtın memur-asker-işadamı üçlüsü üyelerinin elinde bir “sihirli değnek” (*bewitching stick*) olarak işlevselleşir.

⁵⁴ 2007 sonbaharında, Metin isimli Mahmur Kampı’ndan sorumlu kişi ile kişisel görüşmemizden. Kampın bir PKK ilçesi olduğu söylenir, doğrudur, tüm eğitim müfredatı örgüt çalışanlarınca düzenlenmektedir.

⁵⁵ Öcalan’ın milliyetçilik/ulus-devlet karşıtı söylem ve analizleri, örgüt içi eğitimden özenle uzak tutulmaktadır. Tabiidir ki, bir tıp fakültesinden mühendis mezun olmaz.

⁵⁶ İngiltere’nin en iyi sosyoloji bölümlerinden birine sahip Warwick Üniversitesi Sosyoloji mezunu ve aynı zamanda örgüt sempaticanı, Londra doğumlu bir genç.

⁵⁷ Öcalan da son bir-iki yılın söylem ve yazımlarında, bu konuda taktik yaptığını söyler gibidir (aşağıda bunu biraz açacağız).

⁵⁸ Pareto 1935.

⁵⁹ Milletvekili adaylarının (2011 Haziran) aday adayları arasından diğer partilere göre –MHP’den bile– “çok sorunsuz” ayıklanması bunun dikkate değer bir dışı vurumudur. Sırrı Sakık’ın “diğer partilerin adayları genel başkanların iki dudağı arasında çıkıyor, biz kılı kırk yarıyoruz” değerlendirmesi ile 500 bin nüfuslu Muş’tan “kılı kırk yarma” sonucu son 20 yıl boyunca Sakık’tan şaşılmanması olgusunun bütünlüğü, elitin “istikrar” boyutunu ele veren kayda değer bir veriye işaret eder.

⁶⁰ Weber 1947: 364.

Weber'in dikkat çektiği "karizmatik otorite"nin rutinleşmiş hali, Öcalan ve örgütü şahsında kendini Kürt sosyalitesinin gecikmişliğinde tekrar etmektedir. Apo karizması, "sayın" ve "önderlik" benzeri kodlamalarıyla yeni bir yönetici sınıfı, iktidarın maddi-manevi ayrıcalıklarının katına taşımaya "manivela" olma aşamasına geçti. Karizma sahibinin ise, örgütüne gücünün yetmeyeceğini görünce (2005'ten itibaren)⁶¹ tıpkı diğer karizmatik liderlerin en mecalvermez zaafiyeti olan pragmatizme sarılıp "kendimi kullandırtmam" dediği milliyetçiliğe dönüş yaptığı görülmektedir. Örgütüne, kullanmaktan kaçınmayı önerdiği ve "bir nevi din, hanedan kavramı" dediği "ulusal" terimine rücu etmiştir. Hem Türkiye için hem Türkiye Kürtleri için en uygulanabilir ve sosyolojik anlamı olan "Demokratik Cumhuriyet"ini bir köşeye atıp *fili* "devletçi çözüm"e gideceği bilinen üç "çözüm"den biri olan (bağımsızlık ve federasyondan sonra) özerkliği –önüne yine bir "demokratik" koyarak– "tek ve vazgeçilmez" hedef ilan etmiştir.

Tabi sadece Öcalan'a özgü bir kader değildir bu. Bellibaşlı tarihi önderler⁶² dahil bütün karizmatik liderler, şişirilen "rutin" karizmaları eliyle yaşarken fiilen tasfiye edilmişlerdir. Daha dikkate değer olanı, fiziken öldükten –veya öldürüldükten– sonraki kullanıma hazırlamak üzere henüz yaşarken bu sürecin tamamlanmasıdır. Bunun ünlü ve yakın tarih örneklerinden biri Mao Tse-tung'dur. Büyük Çin'in Mao'sunun 60'lı yılların sonlarında "parti bürokrasisini bitireceğim" şiarı ile Kızıl Müfrezeler'ine yüzlercesini öldürtmesi, Çin Komünist Partisi'nin 1973 Ağustos kongresinde bu bürokrasinin kesin zaferiyle sonuçlanmasını engelleyemez.⁶³ Mao'nun, uğruna bu kadar insanı öldürttüğü, hemen tüm karşı çıktıkları, bu kongrede karar altına alınır ve bir sonraki kongrede (1975) Deng Xiaoping'in tepeye tırmandırılmasının taşları döşenir. Ve bütün bunlar "Yaşamın Başkan Mao" sloganları eşliğinde yapılır.

Buna tarihin "müzmin" ihaneti demek uygun olur. Bu *kronik ihanet* her Karizma'nın hayatında gözünü budaktan sakınmaz. Her iktidara hazırlanan yeni elit/bürokrasi, Karizma'yı posasını çıkarana kadar kullanırken, karizma sahibi liderin "ash"ını, özenle saklar. Yaklaşmakta olan iktidar imkânlarının havliyle gözükara olmakta sınır tanımaz. İktidara tırmanmakta olan yeni elit, "kuvvetli maddi

⁶¹ Bu Öcalan'ın kendi örgütüne ilk yenilgisi değildir. İmralı'da yazdığı ilk kapsamlı (İki Cilt) savunmasında bunu "acı" bir üslupla dile getirmiştir: "Kendim dışarıdayken 1998 sonlarında 6. Kongre sürecine yakın şu konuşmaları yaptığımı çok iyi hatırlıyorum: 'On sefer kazanılabilecek bir meşru savunma savaşını bu hale getiren lağım farelerinin ve yarasaların zihniyetine karşı ben ne yapayım?' Örgüte karşı yenilmiştim. Çete eğilimi yapıda o kadar duyarsız, sonuç almaktan uzak bir durum yaratmıştı ki, yenilgi asit gibi içimi eritiyordu. Bir İtalyan gazetesine gayri ihtiyari 'artık örgütten istifa ediyorum' diyecek noktaya gelmiştim" (Öcalan 2001: 97, italiler bize aittir).

⁶² Peygamberler, tarihin en sosyolojik öneme sahip karizmatik liderleridir.

⁶³ Dawis 1978.

ve manevi çıkarları”nın⁶⁴ güvencesi olarak liderin karizmasını şişirerek tutarken, üzerinde iktidarını kurmakta olduğu kitlelerden liderin alt sınıflar lehine olabilecek görüş ve analizlerini saklamaya dikkat eder.

Bugünkü “hal”iyle çatışma/çatıştırma potansiyeli taşıyan iki milliyetçilik gücü, Türk milliyetçiliği adına AK Parti, Kürt milliyetçiliği adına PKK’dır. Öcalan’ın, son bir-kaç avukat görüşme notlarında AK Parti’yi “çözümün önündeki engel tek güç” ilan ederken CHP’ye “sıcak”laşan ifadelerine,⁶⁵ Başbakan Erdoğan’ın da PKK-Ergenekon bağlantılarına işaret eden söylemlerine bakılırsa, bu potansiyel çatışmada şah çekmeye doğru itildiğimiz daha bir öne çıkmaktadır (MHP’nin bu iktidar mücadelesinde, etrafa “saçan” aşırı-uç Türk milliyetçiliğinin potansiyellerinden beslenmesi ve bu çekişmede adeta bir “ihtiyat kuvveti” işlevini görmesi, Türkiye’deki milliyetçilik mevzilenmesinin asıl “taraf”larını tanımlamada yanıltıcı olmamalıdır).

Çatışma Siyaseti Bağlamında Liderlik: Özgürlük ve İktidar İkilemi

İmralı’da ısrarla “Ben kendimi milliyetçiliğe kullandırtmam” diyen Öcalan, bunu demekten öteye gidememekte ve/veya gitmemektedir. Zira son iki-üç yılın Notlar’ında bu anlamda cümlelere rastlanmamaktadır. “En büyük suçum” dediği “devlete bulaşma” özeleştirisini “İmralı pratiği”nde “sonuna kadar götüreceği” de giderek kuşkulu hale gelmeye başlamıştır.

Eğer bir suçum varsa, iktidar ve savaş kültüründen benim de bu mikrobu biraz kapmamdır. Özgürlük için devlet iktidarı ve bunun için de savaş adeta müminler için bir Kuran emri gibi anlaşılınca bu oyuna dahil olacaktım. Hemen hemen tüm ezilenler adına yola çıkanların kurtulamadıkları bir hastalıktır bu. Bu temelde sadece hakim sisteme karşı değil, adına her şeyimi ortaya koyduğum Özgürlük mücadelesine karşı da suçluyum. Bunun özeleştirisini sadece teoride değil, yalnızlığımın soylu pratiğinde de sonuna kadar götüreceğim.⁶⁶

Müteakip İmralı yazımları ve konuşmaları, bu özeleştiriyi götüremediğini, bu istikametten ayrıldığını göstermektedir. Dikkatle takip edildiğinde Öcalan’ın; 2006

⁶⁴...the still stronger ideal and also stronger material interests of the members of the administrative staff,” (Weber 1947: 364).

⁶⁵ “Devlet ve ordu çözüm istiyor, AKP çözüm istemiyor, çözüme hazır değil. Bu durumda, barışın önündeki en büyük engel AKP’dir.” (Avukat Görüşme Notları, 26 Kasım 2010); “AKP sürecin önündeki en büyük engeldir... AKP’ye verilen her oy savaşa verilen oy demektir, çözümsüzlüğe verilen oy demektir. AKP’nin gerçek yüzünü halka iyi anlatmak gerekiyor. AKP çözümün değil, sorunun kaynağıdır” (Görüşme Notları, 17 Aralık 2010).

⁶⁶ Öcalan 2004: 17.

yılına kadar bu eleştiri ve öz-eleştirilerinden bir sonuç almayınca, karizmatik liderlerin en mecalvermez “bela”sı olan pragmatizme tutunarak, örgütündeki Kürt milliyetçiliğine teslim olduğu anlaşılmaktadır. Hatta adeta Devlet’e, “*madem siz benim bu tarafımı [anti-milliyetçi anti-devletçi] ciddiye almazsınız, ben de Kürt milliyetçiliği ile çalışırım*” dercesine bu *toy* milliyetçiliğe giderek dönüş yapmaktadır. Çünkü kendisini, daha ciddiye alınarak devletle görüşmeler zeminine getiren dinamiğin, Kürt milliyetçiliğinin *çatışma* “siyaseti” olduğuna inanmaktadır.

Ayrıca bu, sadece devletin Öcalan’a yol vermemesiyle de açıklanmayabilir elbet. Çünkü Kürt milliyetçiliğiyle bu uzlaşma veya “dans” durumunun ikinci bir cepheden, kendi savunmalarına da yansıyan bazı kişisel ve alt sınıflardan gelen liderlere özgü özellikleriyle/zaafiyetleriyle de birleştiği giderek dışavurmaktadır. Öcalan, liderliğinin ve karizmasının –ve kişisel geleceğinin– örgütün kendisini tartışmasız “son merci” olarak tutmasından geçtiği yönündeki *pragmatizmine* sarılıp örgüt bütününde kurumlaşan milliyetçilikle uzlaşmakta beis görmemekte, bunu önderlik vasfına sahip “ben”iyle tutarlı bulmaktadır.

Öcalan yakalandığında 75 kişi kendisini yaktı, bunlardan 16’sı yanarak öldü.⁶⁷ 12 yıllık İmralı sürecinde, avukatlarıyla görüşmelerin engellenmesi veya aksaması hallerinde binlerce kadın-erkek, genç-yaşlı insanın sokaklara döküldüğü, Türkiye’ye zor günler yaşattığı bilinmektedir. Türkiye Kürtleri arasında ne kadar tartışmasız/alternatifsiz bir lider olduğunu herkesten çok Öcalan’ın kendisi de bilmektedir. Ama bütün bunların aynı Öcalan’ın övülmeye olan ihtiyacını karşılamadığı da bir o kadar tarihsel bir vakiydir. “Mağdur” milliyetçilikle uzlaşmasının köklerinde, alt sınıf orijinli liderliklerdeki bu *doymamış* “ben”in kayda değer bir faktör olduğu söylenebilir. Durumun bu yönü kapsamlı bir psikolojik, sosyo-psikolojik incelemeyi gerektirir ve alt sınıflardan gelen liderliklerin bir “alın-yazısı” olup olmadığı sorusundan hareketle, gerçeğe yakın sonuçlara ulaşılabilir.

Demokratik Açılışın Önündeki Geleneksel ve Güncel Zorluk

Ulus-devlet paradigmasıyla modernleşme hamlesi yapan Türkiye’nin “milli” siyaseti kendisini çözüme kapatan bir “gelenek”ten muzdariptir. Cumhuriyet’le yaşıt Kürt meselesinde, yakın-tarihsel arka planın bir *çıkılmaz*dan kurtulma zorluğu yaşanmaktadır.

Cumhuriyet’le girişilen modernleşme/uluslaşma hamlesinin sosyo-kültürel projesi, Türk etnisitesi dışında kalan diğer etnik varlıkları “anayasal” bir Türklük içinde asimile etme tasavvuruna dayandırılmıştı.⁶⁸ Bu yönde çok da yol alınmıştır

⁶⁷ Özcan 2006: 278, 279 (Hala da aralıklarla benzer vak’alar gerçekleşmektedir).

⁶⁸ Kirişçi ve Winrow 1997: 78-85; Barkey ve Fuller 1998: 12, 13.

kuşkusuz. Kürtler dışındaki diğer etnisiteler bir bölünme sorunu olmaktan çıkarılacak kadar asimile edilmiştir. Ancak bilinen niceliksel (büyük nüfus) ve niteliksel (köklü pre-modern hatta pre-feodal toplumsal yapı) nedenlerden dolayı Kürt'lerin asimilasyonu, sorun olmaktan çıkarılacak kadar başarılı olmadı. Cumhuriyet'in Kürt sorununun özü de, bu "tasavvur" gereği uygulamaya konulan Türkiye Kürt'lerinin etnik kimlik inkârı politikaları üzerine bina edilmiştir. Aslında Mustafa Kemal işe başlarken "tehlike"nin farkındadır.

Kürt sorunu, bizim yani Türkiye'nin çıkarları için kesinlikle söz konusu olmaz. Çünkü, bizim ulusal sınırlarımız içinde Kürt öğeleri öylesine yerleşmişlerdir ki, pek sınırlı yerlerde yoğun olarak yaşarlar... Bu nedenle, başı başına bir Kürtlük düşünmekten çok Anayasamız gereğince zaten bir çeşit özerklik oluşacaktır. O halde hangi bölgenin halkı Kürt ise onlar kendi kendilerini özerk olarak yöneteceklerdir. Bundan başka *Türkiye'nin halkı söz konusu olurken onları da beraber ifade etmek gerekir. İfade olunmadıkları zaman bundan kendileri için sorun çıkarırlar*⁶⁹ (italikler bize aittir).

Samsun'a çıkarken bu "farkındalık"la, Türk ve Türkiye yerine "vatan ve millet" vurgusuna özen göstermiştir.⁷⁰ Takiben, Erzurum ve Sivas kongreleriyle işe Kürt'lerle ittifak ile başlanmış, Cumhuriyet'in ilanına kadar da bu ittifakla tarihsel başarılarla yürünmüştür. Ancak Şeyh Sait isyanıyla patlak veren gelişmeler, zaten daha önce kendi içindeki Kürt'lüğü tasfiye eden İttihat-Terakki⁷¹ kadrolarının hakimiyetindeki Cumhuriyet elitinin giderek Kürtlük inkârını "gözü-kara" boyutlara turmandırmasına götürmüştür. Dönemin bazı "entellektüel" yayınlarında "*Tarihle tespit edilmiştir ki Doğu vilayetlerinin dağlarında yaşayan ve bazıları tarafından 'Kürt' denilen ... kardeşlerimizin bir çok asır evvel halkların iskâmı neticesinde dağ yerlerine yerleşmeye mecbur olmuş, bu nedenle lehçelerini ayırmış*" Türkler olduğu⁷² yazılır olmuş, akademik ünvanlı bazı yazarların kitaplarında, bu Türk'lere Kürt demek "dağlarda donmuş karlar üzerinde yürürken 'kart-kurt' seslerini çıkarmaları" gibi "bilimsel tez"lere dayandırılır olmuştur.⁷³ Bu gidişat dönemin başbakanı İnönü'nün (Ağustos 1930) "*Bu memlekette sadece Türk milletinin etnik ve milli haklar isteme hakkı vardır*" demesine, bir adalet bakanının "*bu memlekette saf*

⁶⁹ Kemal 1999: s.103 (Dönemin Vakit gazetesi başyazarı Ahmet Hamdi (Yalman) Bey'in İzmit mülakatında (16 Ocak 1923), "Kürt sorununa değinmişsiniz, Kürtlük sorunu nedir" sorusuna verdiği yanıtta).

⁷⁰ Amasya Tahmimi'nde sadece "Türkçe" kelimesine yer verilmektedir.

⁷¹ Kutlay 1990: 55-61

⁷² Hasretyan 1995: 84.

⁷³ Bozkurt 1997; Kirzioğlu 1995.

*Türk olmayanların sadece bir hakları vardır, o da hizmet etme hakkı*⁷⁴ diyebilmesine kadar varmıştır.

Bu inkâr ve tenkil politikaların, Cumhuriyet'in krizlerinin askeri darbelerle dışavuran dönemlerinde daha da gözü-kara "gelenek"lere evrildiği görülmektedir. Cumhuriyet'in demokratikleşmesinde önemli kazanımların altında imzası olduğu çokça kabul gören 27 Mayıs 1960 darbesinin lideri bile "Kürdüm diyenin yüzüne tükürün" deme rahatlığına ulaşmıştır.⁷⁵ Askeri darbeler dönemlerinde, bu anlamda yaşanan temel krizlerle doğru orantılı denebilecek aşırılıklarla Kürtlük inkârı derinleşmiştir. 27 Mayıs "ihtilâl"inin getirdiği "demokratik" zeminden istifade ederek kurulan TİP,⁷⁶ 4. kongresinde (Ekim 1970) Türkiye'nin "Kürt Sorunu"na ilişkin aldığı bazı kararlar nedeniyle 12 Mart 1971 askeri muhtırasıyla hemen kapatılmıştır.⁷⁷ Bu "gelenek", on yılda bir tekrarlanan klasik askeri müdahalelerin sonuncusu olan 12 Eylül (1980) darbesi döneminde şiddetlenerek devam etmiştir. Diyarbakır Hapishanesi'ndeki fiziksel işkencelere ek olarak İstiklâl Marşı'nın zorla ezberletilmesi/okutulması gibi Kürt etnisitesinin rencide edilmesine odaklanmış uygulamalar bir çok kitaba konu olmuş ve kayda değer akademik çevrelerce PKK örgütlenmesinin –ve isyanının– doğmasında önemli bir faktör olduğu çokça dile getirilmiştir. Kürt etnisitesinin yok-sayma merkezli asimilasyonu projesi, 12 Eylül darbesi döneminde "Türkçe'nin dışında başka herhangi bir dilin anadil olarak düşünülmeyeceği"⁷⁸ biçimindeki bir *anayasal inkâr*la zirve yapmıştır.

Devletleşme sürecinde ciddi merhale kaydeden günümüzün (yaklaşık son 10 yıllık) hükümetleri, sözkonusu inkâr/yok-sayma geleneğinde tarihi gedikler açmakla beraber, "en demokrat, sivil otoriteye bağlı" olduğu epeyce kabul gören son Genelkurmay Başkanı, sözkonusu darbe anayasasının 42. Maddesine atıfla "Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez" diyerek "geleneğimizin" bu konuda ne kadar derinlere nüfuz ettiğini dışavurmaktadır.⁷⁹ Bu küçümsenemez toplumsal destekli Türk milliyetçiliği *oturmuşluğu*, sancılarla girişilen Demokratik Açılım çabalarının önünde aşılması kolay olmayacak ve ayrıntılı sosyolojik tetkiklere/analizlere muhtaç bir zorluktur.

Ancak, Kürt meselesinin köklü bir çözümü yönünde geniş umutlar yaratan Açılım, girişildiğinden beri, Kürt milliyetçiliği etrafında kendini tekrar eden

⁷⁴ Chaliand 1993: 56 (Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt, *Milliyet*, 16 Eylül 1930).

⁷⁵ Neşe Düzel, D. M. Fırat'la röportaj, *Taraf*, 29 Kasım 2011.

⁷⁶ Türkiye İşçi Partisi.

⁷⁷ McDowall 1996: 407

⁷⁸ 1982 Anayasası, madde: 42.

⁷⁹ N. Özel ile röportaj, Fikret Bila, *Milliyet*, 05.01.2012.

gelişmeler, güncel bir zorluğun “geleneksel” engelin önüne geçtiğini göstermektedir. Bu *güncel zorluk* da, mağduriyet ekseninde birleşen bir kitlesel destekle Örgüt bütününde kurumlaşan Kürt milliyetçiliği ile Öcalan arasındaki iktidar-hesaplı dengede odaklanmıştır.

Devlet’in ve Örgüt’ün İmralı kıskacındaki Öcalan’ın alternatifsizliği, onun önderlik zaafiyetiyle de birleşince, Türkiye Cumhuriyeti’nin tarihinde tahminimizden de öteye büyük gelişmelere sebep olacak olan Demokratik Açılım henüz doğarken ilk darbeyi yemiştir.

Açılımın duyurulmasını takibeden günlerde, bütün medya adeta ağız birliği etmişcesine, herkesin Taksim’de tutulan otelde Öcalan’ın yol haritasının açıklanmasını beklemekte olduğunu anons etmişti. Herkesin buna kilitletiği – dahası, böyle bir kamuoyu baskısının altında Baykal’lı CHP ile MHP’nin seslerinin kısıldığı– bir atmosferde, aşağıdaki “cümleler” avukat görüşme “not”larına yansımıştı:

Benim çözüm modelim şudur: Devlet olacak, diğer tarafta da *demokratik Kürt ulusu* olacak. Kürtler devletin varlığını tanıyacak, kabul edecek. Devlet de *Kürtlerin demokratik ulus olma hakkını* kabul edecek. Böylece orta bir yerde buluşacak, uzlaşacaklar. Benim çözüm anlayışım kısaca budur. Geri kalan her konu daha sonra gelir. ... *Kürtler demokratik bir ulus olarak varlık kazanacak*. Kendi sporunu, eğitimini, dini örgütlenmelerini, meclisini, belediyelerini yapabilirse kendisi yapacak, kuracak. Hatta *kendi öz savunması bile olacak*. *Jandarmaya, polise ihtiyacı kalmayacak*. *Kendi ihtilaflarını çözecek bir savunma gücü olacak* (italikler eklenmiştir, AKÖ).⁸⁰

İki hafta sonra, iletilen “rahatsızlıklar” üzerine gelen “düzeltme” ise şöyle olmuştu:

Öz-savunmaya ilişkin görüşlerim basında olumsuz olarak değerlendirilmiş. Bunu ön plana çıkarmaları bilinçlidir. Benim söylemek istediğim ordu içinde ayrı bir ordu değildir. Ama savunma olmadan çözüm olmaz. Türkiye’de ne kadar özel güvenlikçi vardır, bunu hiçbiriniz araştırdınız mı, bunu biliyor musunuz?

... Bu iş öyle jandarma mandarma ile olmaz, zaten jandarma bu işi yapamıyor. Jandarma bundan böyle bölgede iş yapamaz. ... Cemal-Murat Karayılan geldi diyelim, kim koruyacak onu? Yüz tane düşmanı vardır. Onu ancak işte bahsettiğim bu özel güvenlik sistemi koruyabilir. Kendini güvende hissetmeyen gelmez. Şu an burada bin kişi ile korunuyorum, dışarıda olursam koruma nasıl olacak, nasıl sağlanacak? Mesala benim bir sürü

⁸⁰ Avukat Görüşme Notları, 14 Ağustos 2009.

düşmanım var, Türkler dışında yüzlerce sevmeyen Kürt düşmanım da var, beni kim koruyacak?⁸¹

Yani; herşey adım-adım çözülmüş, PKK liderlerinin Diyarbakır'a gelmesinde anlaşmaya varılmış, bunların nasıl korunacağı "sorunu" nun çözümüne sıra gelmiş gibi bir "algı"nm söylemi kendini dışavurmaktadır. Bu söylem de, Öcalan'ın bir-bütün yazdıklarına bakıldığında, bunların ne kadarının Öcalan'dan, ne kadarının "Avukatlar" mekanizmasının üretiminden çıkan "çakma" notlar olduğu kuşku götürcek kadar "çözüm"den uzak bir söylemdir.

Demokratik Açılım ilk temel darbesini bu şekilde ilk "ses"ten almış ve Yol Haritası verilmemişti.⁸² Bu, açılımın birinci ağızdan bir "kapanması" olmuştur.

Bu ilk kapatma olmuş, açılımı kapatma bununla sınırlı kalmamıştır. Tarihi Habur girişi, kapanan kapının üzerine adeta bir "perçin" oluşmuştur.

Habur'dan gerilla giysileriyle giren ve "biz önderliğimizin talimatı ile geldik" diyen örgüt mensuplarının Silopi'den Diyarbakır'a kadar seçim otobüsü üzerinde "selamlama" geçidinin, canlı yayın kameraları ile bütün Türkiye'ye gün boyu aktarılmasına devletçe yol verilmiştir. Bu, Cumhuriyet'in tarihinde, sadece inkâra karşı değil, "terörle muhatap" olma kompleksine karşı atılmış, deyim yerindeyse kilometrelerce uzunluktaki bir "adım" olmuştur. Ancak; "1999'dan itibaren, son on yılda İmralı'daki duruşumuz bile Türk halkına ulaştırılırsa, Türk halkı kim daha yurtsever, kim daha demokratik siyaset için mücadele etmiş anlayacaktır. Türk halkı beni tanısa bu iş biter"⁸³ etrafındaki bıkkınlık veren Öcalan tekrarlarına rağmen, ne dağdan ne Mahmur'dan gelenler Türk halkına bir mesaj vermemiş, Örgüt "gündem"inde yoğunca Haki-Kemal'i⁸⁴ işleyenler, bu Türk halkının "ölü" çocuklarından söz etmeyi hatırlamamışlardır.

Bütün bunların, bil-cümle "ulusal kurtuluşçu"ların *derince* mevzilendiği bugünkü PKK örgütlenmesiyle çelişen bir tarafı yoktur. Gözü namazda olmayanın kulağı ezanda olmayacağı bilinir. Asıl dikkat çekici olanı, bu mealdeki bir "uyarı/öneri" anlamında, Öcalan'dan da bir şeyin duyulmaması olmuştur. "Kürtlerin aktif nüfusu zaten bizi ölümüne destekliyor, Türk halkına bizi anlatmanız temel işiniz olsun" anlamında bir uyarı avukat notlarına yansımamıştır.

⁸¹ Avukat Görüşme Notları, 26 Ağustos 2009.

⁸² Söz konusu "Yol Haritası" yaklaşık iki yıl sonra avukatlarına verildi.

⁸³ Görüşme Notları, 18 Temmuz 2008.

⁸⁴ Örgüt'ün ilk kurucu kadrolarındanTürk etnisetisine mensup Haki Karer ve Kemal Pir.

Öcalan'ın “Demokratik” Kompleksi ve “Ulus-Devlet” Açmazı

Ancak aksi yönde, Öcalan'ın Kürt milliyetçiliğiyle tehlikeli “politika”sı, takibeden Görüşme Notları'nda giderek yoğunlaşmaktadır. 12 yılın yaklaşık 7 yılını, Güney (Kuzey Irak) Kürtlerinin devletleşmesi için İsrail-Yahudi hegemonyası çerçevesinde “Küçük İsrail” söyleminin ısrarlı tekrarı ile geçiren Öcalan, bugünlere geldikçe daha bir “ulusalci” öneri ve uyarılara meyleden bir “önderlik” olarak belirmektedir. “Ulusal birlik”te Küçük İsrail ile *ortak savunmaya* kadar sınırları genişletmeye kadar *ulusallaşmaktadır*.

Kuzey'deki sorun çözümlenmeden Güney'deki sorun çözümlenemez, hiç kimse güvende olamaz. Güneydekilerin bunu anlamaları iyi. Tehlikenin tüm Kürtleri kapsadığını, büyük olduğunu görmeleri lazım. Bunun için Ulusal Konferans diyorum. Tüm Kürtleri kapsayan ortak temsiliyet, ortak savunmayı oluşturmak gerekir.⁸⁵

Barzani-Talabani partileriyle toplanması beklenen bu “Ulusal Konferans”ın neden gerçekleşmediğinin yorumlarına ise son iki yıldır Notlar'da rastlamamaktayız.

Öte yandan, giderek hayat-memat meselesi yapılan “demokratik özerklik” ile ilgili de birbirini sıfırlayan açıklamaları vardır. Devlet cephesinden, “istenen ilan edilmemiş devlettir” dendiğinde, “*bu bir Türkiye projesidir, Trakya'ya da lazım*” anlamında şeyler söylemektedir.

Demokratik Özerklik bir Türkiye projesidir, sadece Kürtlerle sınırlı bir proje değildir. Bu proje Trakya için ne kadar gerekliyse Botan için de o kadar gereklidir. Dersim için ne kadar gerekliyse Antalya için de o kadar gereklidir.⁸⁶

Ama örgütüne yüzünü döndüğünde söyledikleri ile ne demek istediği daha açıklığa kavuşmaktadır. Söylediklerindeki kelime kurulumuna bakıldığında, istenenin, başına, çokça eleştirdiği reel sosyalizmin “demokratik”⁸⁷ sözcüğünü koyduğu bir devletleşme olduğunu anlamak zor değildir.

Demokratik özerklik, Kürtlere özgü bir sistemdir. ... 1924'te Kürtlere verilen bir demokratik özerklik sözü var. 1922'de özerklik yasası Kürtlere ilişkin çıkarıldı. Bunlar

⁸⁵ Görüşme Notları, 29 Eylül 2010.

⁸⁶ Görüşme Notları, 8 Aralık 2010

⁸⁷ Kızıl Ordu'nun himayelerinde “gelişen” ünlü Demokratik Halk Devrimleri'nin “demokratik”idir. Bu “etiket”in nasıl kullanıldığı da sosyalizm tarihi adına bir utanç vesikasıdır.

konusulmuyor. Halbuki bu konuların bol bol işlenmesi lazım.⁸⁸ / Demokratik özerklikten kastımız Kürtlerin siyasi bir statüsünün belirlenmesidir. Kürtlerin bu statüye kavuşturulmasıdır. Buna “demokratik siyasi statü” diyoruz.⁸⁹

1924'te M. Kemal'in “Kürtlere verdiği demokratik özerklik sözü”nün Trakya ile, Antalya ile bir ilişkisi olduğu, istenen “statü”den Marmara veya Karadeniz'e de verilmesi istendiği söylenemez.

Bir başka Notlar'da, “*Demokratik Özerklik Kürtlerin çözüm projesidir... Demokratik Özerkliği şöyle izah edebiliriz; Demokratik ulus bir ruh ise demokratik özerklik bedendir. Demokratik özerklik demokratik ulus inşasının ete kemiğe bürünmüş halidir, onun somutlaşmış, bedenleşmiş halidir*” dedikten sonra, bunun kuruluşu için de “topyekün seferberlik” ilan etmektedir.

Kürtler, BDP, DTK demokratik özerklik projesi ile uğraşmalıdır. Demokratik özerklik projesini somutlaştırmalıdır. Kürtlerin gerçek gündemi budur, bu olmalıdır... DTK, BDP demokratik özerklik projemiz ile ilgili seçime kadar çok hızlı bir şekilde çok büyük tartışmalar gerçekleştirmelidir. Demokratik özerklik projesini somutlaştırmalı, somut bir şekle getirmelidir. Çok büyük tartışınlar, gece gündüz ibadet eder gibi ekmek su kadar lazım olan bu demokratik özerklik projesi üzerinde çalışmalıdırlar. Belki bazen aç kalmabilir, az yenilip az içilebilir ama demokratik özerklik Kürtlere ekmek ve sudan daha önemlidir. Demokratik özerkliği bol bol tartışınlar. Ben buna topyekün seferberlik diyorum.⁹⁰

Bu “seferberlik” çağrısını alan örgütün, çalışmasına Demokratik Toplum Kongresi üzerinden başlamasıyla Türk milliyetçiliği cephesinden gelen tepkiler “tehlike alarmı” verir düzeyine gelince, bu kez “aslında bu bir Türkiye projesidir, basit ele almışlar” demektedir.

Kongre de, Parti de demokratik özerkliği çok dar ve basit ele almışlar. Onlardan beklenen bir taslak veya kırmızı bir kitap ortaya koymaları değildir. Bu projeyi daha iyi sunabilirlerdi. Mesela demokratik özerkliğin *tüm Türkiye'nin projesi* olduğunu yeterince açıklayabilirlerdi. Öncelikle Türklerle nasıl bir demokratik bütünleşme sağlayabileceğini açıklayabilirlerdi⁹¹ (italikler eklenmiştir, AKÖ).

⁸⁸ Görüşme Notları, 26 Kasım 2010

⁸⁹ Görüşme Notları, 2 Ocak 2011.

⁹⁰ Görüşme Notları, 20 Ağustos 2010.

⁹¹ Görüşme Notları, 2 Ocak 2011.

Oysa bir önceki Notlar'da Demokratik Özerkliği, Kürtlerin “demokratik ulus” olma ruhunun bedene kavuşması olarak ve ekme-su kadar lazım olan “Kürtlerin gerçek gündemi” diye tanımlamıştı. Yani kendisinin bu “proje”nin tüm Türkiye'nin projesi olduğunu yeteri netlikte ve açıklıkta anlatmadığı aşikârdır. Tam tersi, nasıl bir Kürt projesi olduğunu enine-boyuna anlatmaktadır. Tepki ürkütünce, suçu “parti” ve “kongre”ye atmayı uygun görmektedir. Bunun da yeterli olmadığını düşünmektedir ki, küçük bir “düzeltme” daha ekleyerek, savunmasının ismini “demokratik ulus”tan “demokratik modernite”ye değiştirilmesini önermektedir.

Savunmamın ismini “Kürt Sorunu Ve Demokratik Ulus Çözümü” koydum. Demokratik Özerklik de kitabın içinde geniş bir yer kaplıyor. Çözüm önerilerini toplam dokuz başlıkta topladım. Demokratik özerklik, bu başlıklardan sadece bir tanesidir. Demokratik Özerklik zaten başlıbaşına çok geniş, önemli bir konu, epey geniş yer verdim kitabımda. Kitabın redakte ihtiyacı olacaktır. İsmi, Kürt Sorunu ve Demokratik Modernite Çözümü olabilir. Bu tabi ki genel isimdir. Altında da “Demokratik Ulus Olmak” ibaresi olabilir.⁹²

Dikkatle satırlara girildiğinde, “iki taraf” arasında bir “yer”e gelmeye çalıştığı gözden kaçmamaktadır. Birine, bakın “*demokratik ulustan demokratik modernite 'başlık'ına geldim*”, ötekine, “*zaten demokratik ulus ve özerklik 'alt-başlık'ta var*” demeye çalışmaktadır. Yani Öcalan'ın asıl açmazı iki milliyetçilik arasında kalmasıdır: bir anlamda “ihtiyarlık” dönemine giren Türk milliyetçiliğinin politik gücü olarak devletleşen hükümet ile, henüz *toy-delikanlı* hatta *ergenlik* aşamasını yaşayan Kürt milliyetçiliğinin politik gücü olan bugünkü PKK arasında gidip gelmesi ve buradan çıkamamasıdır.

Nitekim gidiş-gelişi bir sonraki Görüşme Notları'nda, devlet ve bazı sol çevreleri ikna “düzeltme”sinin “tam anlaşılmayan” tarafını açmak üzere “bir-iki şey daha belirtmek” isteyerek sürdürmektedir.

Demokratik özerkliğe ilişkin de bir iki şey belirtmek istiyorum, o da tam anlaşılmıyor. Ben ısrarla belirtiyorum. Bizim bu çözüm modelimiz devletçi bir çözüm modeli değildir, devlet hedeflemiyor. Bazı yazarlar ya anlamıyorlar ya da bilinçli şekilde çarpıtıyorlar... Bizim savunduğumuz sistem demokratik bir toplum modelidir, devlet modeli değildir, toplumun örgütlülüğüne dayanıyor. Toplum içinde hiyerarşi ve devlet ortaya çıktığından beri ona karşıt-parallel olarak sivil toplum örgütlülüğü de her zaman var olmuştur. Bu ikisi devlet-iktidarla sivil toplum bugüne kadar hep çatışarak gelmiştir. Ben devlet-iktidar karşıtı kesimlere zaman

⁹² Görüşme Notları, 2 Ocak 2011

zaman politik ve ahlaki toplum da diyorum, demokratik toplum olarak da adlandırıyorum. Önerdiğimiz sistemi bazen Demokratik Özerklik bazen Demokratik Konfederalizm olarak da isimlendiriyorum. Öyle sanıldığı gibi federatif bir yapılanmayı da hedeflemeyiz. Toplumun demokratik örgütlenmesi, demokratik yönetimi ile ilgileniyoruz.⁹³

İşin aslının bu olduğu doğru kabul edildiğinde, şu sorular karşılıksız kalır: “Demokratik ulus olma hakkı” nedir? Demokratikliğiyle oynanmamış bir *Demokratik Toplum* olma hakkı, Kürtlerin hangi hakkını dışarıda bırakır? Mesela, *demokratik bir toplum* olarak kurumuş Kürtlük, anadilde eğitim hakkını, hatta Kürtçe buna yeter hale geldiğinde anadilini ikinci bir resmi dil olarak kullanma hakkını “demokratik ulus” olmadan kullanamaz mı? Demokratik Cumhuriyet başlığı altındaki makul ve uygulanabilir Türkiye çözümüne ve onun en evrensel ifadesi “*demokratik toplum projesi*” Kürt etnisitesinin hangi demokratik hakkına cevap vermez? Demokratik *toplumun* demokratik “özerklik” veya “ulus”tan neyi eksik kalır? Ki bu isim, halkın katılımıyla “alttan” kurulacağı söylenen BDP öncesi partinin adıydı ve şimdilerde ise “seçilmiş” üyelerinin nasıl seçildiğini kimsenin bilmediği⁹⁴ Demokratik Toplum Kongresi’ne takılmıştır. Bu “Kongre”yi de özerklik meselesini “çok dar ve basit” ele almakla itham eden Öcalan, “*Pazar ve politika ulusun rahmidir. Sosyolojik olarak [ulusun]değeri etnisite kadar güçlü değildir. Etnisite en güçlü sosyolojik olgulardan biridir*”⁹⁵ diyebildiğine göre; neden demokratik bir Kürt etnisitesi değil de “demokratik Kürt ulusu çözümü” gibi bir *çözüm-süzlükten* vazgeçmemektedir? Hem de KNK’nin⁹⁶ ismindeki “ulusal” kelimesini çıkarmayı düşünecek kadar “ulus” denen *türetimden* hassasiyetle vazgeçmişken.

Kuşkusuz ne DTK’nin, ne BDP’nin ne de PKK’nin bu Özerklik ve Ulus meselesini “dar ve basit” ele almaktan başka çaresi yoktur. Çünkü, türev örgütlenmeler olan ilk ikisini bir yana bırakırsak, örgütün kendisinde, “ulus” kavramının ve/veya olgusunun nasıl tarih sahnesine çıkartıldığı ile ilgili, kimsenin bir ele-gelir çalışması yoktur. Doğaldır ki ulusal kurtuluş hedef ve formatına, dolayısıyla “bir toprak parçası üzerinde iktidar olma”ya⁹⁷ kilitlemiş bir *yönetici elitin* gündeminde bunlar olmaz. Ancak, iktidar ve milliyetçilik üzerine iddialı ve kapsamlı analizleri olan Öcalan’ın da gündeminden çıkması dikkat çekicidir. İmralı

⁹³ Görüşme Notları, 9 Ocak 2011.

⁹⁴ Yani herkesin bildiği Sovyet-Rus tarzı: yüzdeyüzlere ramak kalan oranlarla seçilen, bugünkü Tunus ve Mısır’da kitle sellerinin önüne kapılan, yakında Suriye ve benzerlerinde kapılacak olan “seçilmiş meclis”ler.

⁹⁵ Öcalan 2004: 164.

⁹⁶ Kongreya Netewîya Kurdistan (Kurdistan Ulusal Kongresi).

⁹⁷ Smith 1983: xiii.

Savunmaları’nda devlet ve iktidar ile ilgili, metodolojik anlamda bilimsel olmayan, ancak ciddi tarihsel analizleri ve kuramsal açılımları olmuştur. Fakat aynı şey “ulus” için söylenemez: “ulus”un nereden gelip nereye gittiği ile ilgili bilgilerde etnisite ve kavim ile karıştırma vardır: ulus-devletin sadece devlet tarafını işlemektedir. Mesela,

Ulus ve ulusçuluk, Ortadoğu toplumunda çözümden çok sorun yanı ağır basan kavramlardır. Kapitalizmin doğuş aşaması olan merkantilizm (ticari kapitalizm) döneminde ulusal pazar ihtiyacı, eski dil sınırlarından önce ulus, sonra ulusçuluk *türetilerek* çözümlenmek istendi. *Ulus, ümmet (bir dine bağlı topluluk) anlayışının dil sınırlarına çekilmiş anlamını ifade eder.* Özünde sosyolojik olmaktan çok politik bir kavramdır. Politik amaçlı yaklaşılır. Daha sağlam sınırlar altında devlet olma talebini karşılar. Ulus ve ulusçuluğun günümüz açısından toplumsal çözüm değeri yoktur. Bilakis sorunları ulus ve milliyetçi örtü altında gizleyerek çözümlerini zorlaştırır⁹⁸ (italikler eklenmiştir, AKÖ).

şeklindeki tespitleri arasındaki şu cümle dikkat çekicidir: “Ulus, ümmet [...] anlayışının dil sınırlarına çekilmiş anlamını ifade eder.” Ulus kavramı, ümmetin dil sınırlarına çekilmiş anlamını ifade etmekten uzaktır. Dil “anlamı”, kavmi –hatta irki– kökene dayalı bir ulus-devletleşmenin en uç örneği olan Almanya ile aynı kavimli/etnisiteli Avusturya’yı kendi sınırlarına çekememiştir. Aynı Alman’lı aynı Almanca’lı iki Avrupa birliği ulusu kapı-komşu olarak önümüzde durmaktadırlar. Ulus denen yaratım, *dillerin* getireceği sınırlarla alakalı olsaydı (bir an vazgeçelim cetvelle paylaşılıp oluşturulan Ortadoğu’nun 22 “Arapça” ulusunu ve devletini), İspanyolca doğal/resmi dilli onlarca Orta ve Güney Amerika ulus ve devletinin sınırları nasıl çizilirdi? Akademik bir kuramsallaştırma “dil sınırları” kriteri ile; 3 resmi dilli İsviçre ulusu, 4 meclis ve 5 bayraklı Britanya ulusu, “72 millet”li Amerikan ulusu gibi dünyanın en “saygın” uluslarını koyacak yer bulamaz.

Bir yandan, “Ulus ve ulusçuluğun günümüz açısından toplumsal çözüm değeri yoktur” derken ve ilk kapsamlı savunmasında, “‘*Türkiye halkından veya ulusundanım’ demekle birlikte, ‘Kürt aidiyetimi de taşıyorum’ demek daha gerçekçi*”⁹⁹ gibi tespitlere özen gösterirken, diğer yandan “demokratik ulus” olmayı bu kadar vazgeçilmez “ekmek-su” gibi bir “çözüm” olarak kitabının adına kadar taşımakla, ulusu etnisite ile pek de ayrıştırmadığının açmazında olduğunu dışavurmaktadır. Aynı açmaz, uzun bir bekletilmeden sonra yayınlanan Yol Haritası’nın “kuramsal çerçeve”sinde daha bir anlam kayması ile yer almaktadır.

⁹⁸ Öcalan 2004: 164.

⁹⁹ Öcalan 2001: 18.

“Kimlik” kavramını tanımlamaya çalışırken “ulus, ülke, din, dil vb. gibi değişken ve soyut olan bazı kategorileri temel dogmatik değerler olarak dayatmak, demokratik çözümlerin ruhuna aykırıdır” demesinin hemen arkasından, “demokratik ulus kuramı vatandaş kadar grup, cemaat ve sivil toplumun da önemli olduğunu varsayar ve varlıklarını anayasal güvenceye kavuşturur” diye eklemektedir.¹⁰⁰ Çözümlerin ruhuna aykırı olan “ulus”un, önüne “demokratik”i alınca, cemaat ve sivil toplumun varlıklarını “güvenceye” alabildiği varsayılmaktadır.

Ancak Öcalan teorik olarak, ulus konusunda değil ama, ulusçuluk ve ulusal kurtuluşçuluk konusunda ısrarlı ve istikrarlı olmuştur.

PKK'nin ikinci önemli bir yanışı, ulus ve ulusal kurtuluş savaşı tanımından kaynaklanmıştır. Ulus olmayı ve bunu da ulusal kurtuluş savaşıyla sağlamayı sanki bir Kuran emri gibi bellemiştik. Çünkü sosyalizmin bütün klasik eserleri ve çağdaş savaş örnekleri bunu emrediyordu. Ulus olunmadan ne özgürlük, ne eşitlik sağlanabilir, hatta ne de çağdaş insan olunabilirdi. Bunun yolu ise, tüm gücünü üç stratejili (savunma, denge ve taarruz) bir ulusal kurtuluş savaşını vermekten geçiyordu.¹⁰¹

Tabi bunların Öcalan’ca haddinden fazla tekrarlanması, örgütünün günlük-haftalık-aylık yayın organlarında haddinden epey daha fazla, “Kürtler, ‘bağımsızlıktan vazgeçtiklerini’ açıkladıklarında, Kürt cephesinde Türk sosyalizminin zafer kazandığını sandıklarında, yanıldılar. Kürt hareketini temsil eden güçlerin, taleplerinde isim değişikliği yapmalarını, ‘politika yapmada ustalaşma’ya bağlıyorum” diyen benzeri “karşı-durulmaz tahlil”ler yazılmasını durduramamaktadır. Aynı yayın organlarında yanyana yazan –Örgüt’ün “Ankara Grubu” diye anılan– ilk kurucu kadroları bu “tahlil”lerle barışık durmaktadırlar.

Örgütün bu kurucu kadroları, Türk “sosyalist” solu ile Kürt “ulusal kurtuluş”çuluğu kanşımı melez bir kişilik/kadro tipine özgü şekillenmenin figürleridirler. Öcalan ile aralarındaki *derin* felsefi-tarihsel birikim uçurumu, bu “ilk yoldaşlar”ının Öcalan’a *uzun* tepkilerini beslemekte, bu da bunların devletçi/iktidarıcı Kürt milliyetçiliği ile uzlaşmalarının geniş zeminini oluşturmaktadır.¹⁰² Bu durum gecikmiş Kürt milliyetçiliğinin, aslı itibarı ile milliyetçiliği dışlayan PKK’deki çok-boyutlu mevzilenmesini kolaylaştırdı.¹⁰³ Bu

¹⁰⁰ Yol Haritası (dijital versiyon, italikler bize aittir), s. 5.

¹⁰¹ Öcalan 2004: 175.

¹⁰² Öcalan’ın, ilk kuruculardan olmayan M. Karayılan’ı KCK Yürütme Konseyi Başkanlığı’na atması, 2004 Osman-Nizamettin (Taş) kopuşmasından sonra bunu “sezme”si sonucu olduğu söylenebilir.

¹⁰³ Bu *derin* elitsel mevzilenme, Sovyet tarzındaki çok daha entellektüel Trotsky “damar”ının Stalin iktidarlığına karşı hazin tasfiyesinin bir “Kürtçe” örneğidir.

minval üzere, Öcalan'ın bunları demeye başlamasından 8 yıl sonra Örgüt'ün Avrupa'da toplanan konferansındaki 200'e yakın kişiden sadece l'inin, "önderlik"lerinin¹⁰⁴ İmralı'da "ulusal kurtuluş/devletleşme" konusunda taktik yapmadığına inanan olarak çıkması anlaşılır bir sonuç olmaktadır.

Bunları biraz sezdiği anlaşılan Öcalan'ın son bir-iki yıldaki "demokratik ulus"lu ifadelerine yakından bakıldığında şöyle bir sonuca da ulaşılabilir: "ulustan vazgeçerim ama önüne 'demokratik' koymaktan vazgeçmem" demeye getirmektedir. Yani, başına "demokratik" koyunca herkesin herşeye ikna olacağını düşünür gibidir.¹⁰⁵

Demokratik ve Sivil Örgütlenme Çerçevesinde PKK: Pragmatik Öcalan'ın Handikapı

Soru şudur: demokratik bir toplum olmak için, demokratik bir toplumsal kurulumlaşmaya ulaşmak için "ulus olma şartı" nereden gelir? Neden "sosyolojik değeri daha güçlü" olduğu söylenen bir Demokratik Kürt Etnisitesi kurulumlaşması değil de "demokratik ulus statüsü"?..

Dışa vuran da şudur: Öcalan'ın ulus konusundaki "flu" tutumu, örgütünün değiştiremediği "ulusal kurtuluşçu"luğuyla birleşince, ulusal kurtuluş ve devlete götürecek önermelerin önüne konacak "demokratik"lerle işin ortasının bulunacağına kendisini inandırmıştır. Mao'nun 1973 ÇKP'sinde teslim olduğu "kader"ini, İsa'nın "Kudüs'e kral olma ihtirası" ile birleştirerek Diyarbakır'a yönelme ihtimali öne çıkmaktadır.

Oysa, yukarıda konunun temel klasiklerinin altını çokça çizdiği gibi, "ulus" denen fabrikasyon yaratım¹⁰⁶ etnik/kültürel/kavimsel bir antropolojik varlığın ötesinde, tamamıyla kapitalist modernitenin rekabetçi döneminin, ulus-devletleşmeden ayrı tutulamayan bir uydurma eseridir. Onun için tanımlanmaya da pek gelmemektedir.

Ulus, tanımlanabilir ya da açıkça farkedilebilir bir varlık değildir; evrensel de değildir. Tarihin belirli dönemleri ve dünyanın belirli bölgeleriyle sınırlıdır. Bugün (bütün çağların en

¹⁰⁴ "Önderlik" söylemi, örgüt içinde, örgüte ve önderine "en bağlı" olmanın göstergesi olup bir hayli yaygındır.

¹⁰⁵ Öcalan böyle yapınca Örgüt de kullanımı daha gülünç boyutlara taşıyarak, "KCK'den Demokratik Özerklik Bildirgesi" başlığı altında yayınladığı 3 sayfalık (1516 kelime) metinde tam 90 kez "demokratik" demiş ve "demokratik vatandaş", "demokratik vatan" gibi kavramları da siyaset sözlüğüne eklemiştir. (<http://www.rojaciwan.com/haber-67563.html>, Erişim Tarihi: 19.07.2011)

¹⁰⁶ Renan 1882; Gellner 1964, 1983; Kedourie 1966; Naim 1981; Anderson 1983; Smith 1983, 1991; Hobsbawm 1990; McCrone 1998 *et al.*

ulus-bilinçli çağında) dünya nüfusunun büyük bir sayısal çoğunluğunun herhangi bir ulusa hiçbir bağlılık hissetmediğini söylemek, herhalde hala yerinde olur.¹⁰⁷

Devlete, özellikle ulus-devlete bu kadar karşı çıkan birinin, tanımlanamayan ve üyesi/bağlısı olma zorunluluğu olmayan bir “varlık” olan ulustan ve uluslaşmadan vazgeçmezliği, şeker hastası birinin “şekerden vazgeçerim ama baklavadan vazgeçmem” demekten daha az anlamsız değildir. “Şeker” kapitalist/modern devlet ise, ulus, şekersiz edemeyecek olan “baklava”dır. Kapitalist modernizasyonun 2-3 yüzyıllık tarihinde devletleşmeden uluslaşmış bir topluluğa rastlanmamaktadır. Onun için bu kapitalist modernitenin “delikanlılık” dönemi tarafından, 1 Arap etnisitesinden 22 arap ulusu peydah edilirken, 4 Anglo-Saxon etnisitesinden bir Britanya ulusu yaratılmıştır; 1 Alman etnisitesinden 2 kocaman Avrupa ulusu (Avusturya, Almanya) üretilmişken, yine 3 ayrı Avrupa etnisitesinden 3 resmi dilli 1 İsviçre ulusu türetilmiştir.

Bu haliyle doğaldır ki, Öcalan’ın değişik Notlar’da birbirini yok sayan “ulus”lu cümleleri ne örgütünü ne de devleti ikna etmeye yetmemektedir. Çünkü Öcalan “ulusal kurtuluş kapitalizmin bir mezhebidir” derken, örgütünün yayın organlarının “teorik” yazarları bunun “ulusal kurtuluş mücadelesinde taktikte ustalaşma aşaması” olduğunu en “tartışma götürmez” tespitler olarak yazabilmektedirler. Doğal olarak Devlet de, bütün bu “laf yığınları”nın Öcalan’ın büyük Kürdistan’ı öteleme taktikleri olduğuna inanmaktadır.

Yani Devlet ve PKK, 1999 “İmralı paradigması”ndan bu güne, Öcalan’ın taktik yaptığı tespitinde “uzlaşmakta”dırlar.

Burada şöyle bir soru da anlamlıdır: Savunmalarında bu kadar ulus-devleti ve devleti çözmeye girişen Öcalan’ı, tarihin bu 250 yıllık “ulus” yalanına,¹⁰⁸ başına “demokratik” koyarak kim/ne yeniden bulaştırdı; yoksa hiç ayrılmamış mıydı? Yani binlerce İmralı Savunmaları sayfası gerçekten taktik mi yoksa “İmralı cenderesi” açmazı mıdır?

Kanatimizce ikisi de vardır. Yani bir yanıyla örgütünü tanımakta, örgütün “ulusal kurtuluş örgütü” olmaktan çıkamayacağını bilmekte, ancak dokunamamaktadır. Daha fazla dokunursa İmralı’da başka bir boyutta yalnızlaşacağından korkmaktadır. Diğer yanıyla kendisini tanımakta, herşeye rağmen kendisinin bir yarı devlet olmak istemekte, kendisiyle çok karşılaştırmasını

¹⁰⁷ Carr 2007 (1945): 59.

¹⁰⁸ Yıldız 2010: 27-29.

yaptığı Hz. İsa'ya atfettiği Kudüs'e kral olma isteğinin onu çarmıha götürmesi "akibeti"ne kendisi de ilerlemektedir.

...Kudüs her zaman taç giymeye hazır bir kız gibi tasvir edilir. İsa'nın da ideolojik anlamda bu kıza talip olduğunu anlatımlarından anlamaktayız. *Son hareketi ve çarmıhla sonuçlanmasının da bu tür bir amaçtan kaynaklandığı biçiminde yorumlanabilir.*¹⁰⁹ ... *Nitekim en son İsa'nın da amacı, aslında "Sion'un kızı" dediği Kudüs'e kral olmaktır. Bunu da hayatıyla ödemiştir*¹¹⁰ (italikler bize aittir).

Yani temel tehlike, ve sadece Öcalan'ın değil herkesin bedelini ağır-ötesi ödeyeceği ihtimal, kendisinin de İsa-Spartaküs geleneğinin günümüz fenomeni olarak Diyarbakır'a kral olma arzusunda olmasıdır.

Sözünü ettiğimiz bu ikili kanaat,¹¹¹ son zamanlardaki birkaç veri ile de güçlenme emaresi vermektedir: "silahlı mücadele miadını doldurdu" anlamındaki *sonuç*, İmralı Savunmaları'nda haddinden fazla tekrarla ifade edilegelmiş bir Öcalan tespitidir. Bu tür savaşı-silahu dışlayan, "miad"ından çıkaran onlarca analizinden sadece birkaçını sıralarsak, Baydemir "uyarı"sının nedeni daha iyi anlaşılabilir.

...Ezeli iktidar hastalığı fena bulaşmıştı. İktidarcılık oyunu en hoşlandıkları ve birbirlerine karşı darbelerle oynadıkları en iyi oyun olmuştu. PKK'nin en tehlikeli yozlaşması bu yönüdü.¹¹²

Savaşı bir olgu olarak çözümlendiğimizde, aslında insan toplumuyla bağdaşmaması gereken bir hastalıktır. Zorunlu savunma dışında savaşın hiçbir türü mubah görülemez. Özünde zorbalık ve gasptir. İstenildiği kadar maskelensin, doğası hırsızlık, tahakküm ve talandır. Fetihle her hakka sahip olacağının sanılmasıdır. Bu nitelikler altında savaşı en büyük felaket ve kötülük olarak nitelemek yanlış olmaz.¹¹³

Klasik devlete ve toplumsal yönetim tarzına kendi anlayış ve pratiğimde yer vermeyeceğim. Karşı bir güçle bunu yıkarak yerine yenisini kurmak bir aldatmacadır. Buna karşılık, toplumun, genel koordinasyonu ve teknik düzenlemesine dayanarak, hiç silahlı ve fiziki gücü kullanmayan sivil ekiplerle yönetilmesini esas alacağım.¹¹⁴

¹⁰⁹ Öcalan 2009: 95.

¹¹⁰ Öcalan 2004: 90.

¹¹¹ Devlet ve Örgüt'ün kıskacındaki İmralı cenderesiyle birlikte, alt sınıflardan gelen liderlerin dikkate alınma, önemsenme, doyumsuz övülme zaafiyeti.

¹¹² Öcalan 2004: 275.

¹¹³ Age: 276.

¹¹⁴ Öcalan 2001: 276.

Demokratik mücadelede iddialı olduklarını söyleyen binlerce aktivist ve milyonlarca özgürlüğe kalkmış halk gücümüz vardır. Silahlara başvurmadan da çözülebilecek sorunlara her tür cevabı verebilecek bir kitle ve militanlık gücüdür. Sözde önderlik konumunda olanların, başta gelen sorumluların bu imkânı kullanmamaları, tarih karşısında kendilerini büyük sorumluluk altında bırakacaktır.¹¹⁵

Bu kadar köklü tarihsel ifadelerle “silahlı mücadele miadını doldurmuş” demeyi hayli tekrar eden ve bunun için “işlevi bitmiştir” diye PKK’yi feshettiren¹¹⁶ bir Öcalan, bunu söyleyen Osman Baydemir’i,

Kalkıp “silahlı güçler miadını doldurmuş” diyorlar, AKP seni bırakır mı? Hem parası, hem olanakları, hem gücü var, senin neyin var, yer yutar seni. Bunu nasıl görmüyorsunuz? Şimdiki gibi rahat siyaset yapabilecek misiniz, devlet seni yaşatır mı, neyin karşılığında silahlar bırakılsın diyorsunuz? ...Söyleyin ona ya AKP’ye geçsin ya da özeleştirisini versin. Silahlı mücadele olmasaydı, o koltukta 2 ay bile oturamazdı.¹¹⁷

diye susturmaktadır. Hatta Notlar’dan kırılanların da eklendiği bütün metinde “İşine bak, Diyarbakır gençleri seni parçalar” dediği de bazı yayınlara yansımıştır.¹¹⁸

PKK’deki “bürokratik iktidar eliti”nin alt sıralarındaki Baydemir’den çok öte konu, Öcalan ile Öcalan arasındaki sorundur. *İmralı Savunmaları Öcalan’ı ile Devlet’le görüşmelere başlamış Öcalan* arasındaki çekişme ve çelişmedir. Mesele; Savunmalar’daki *teorik Öcalan* ile avukatlarının verdiği çokça yanıltıcı “örgütsel bilgi”lerle manipüle edilerek devletin Demokratik Açılım’ına karşı “hamle”lere çalıştırılan *pratik/pragmatik Öcalan* arasındaki *handikap*tır.

Dikkat edilirse, “bayrakla işimiz yok, hakim sınıfların sembolüdür” diyen Öcalan’ın, gidip Tunceli’de “bu bayrağın yanında ikinci bir bayrak olsa ne olur” diye gönlündekini dışavuran aynı Baydemir’e “ne bayrakla uğraşıyorsun, Dersim gençleri seni parçalar” mealinde bir şey dediği yansımamaktadır. Ayrıca, KDP kongresine giden H. Geylani’nin “*Buradaki yönetim modeli birebir olmasa da bizim koşullarımızla uygulanabilir. Kürdistan Bölgesel yönetiminin benzeri Türkiye’de uygulanabilir*”¹¹⁹ diye ağzından kaçırmasına da, “bu vekilimiz ne demek

¹¹⁵ Öcalan 2004: 337.

¹¹⁶ 2002’de PKK’yi feshedip yerine KADEK’i kurdurtmuş, daha sonra “felsefe örgütü olsun” diye 2005’te yeniden oluşturmuştur.

¹¹⁷ Görüşme Notları, 14 Kasım 2010.

¹¹⁸ Baydemir’in buna “tepki”si ise “herkes beni eleştirebilir” olmuştur. Ama kendisinin de “herkes”i eleştirme hakkından hiç söz etmemektedir.

¹¹⁹ *Taraf*, 13 Aralık 2010.

ister?” anlamında bir şey dememektedir.¹²⁰ Oysa Öcalan’ı hem felsefi olarak hem fiziken İmralı’da öldürmeye götürecek “tehlikeli arzular” bunlardır. Bunun gibi, PKK’deki *sınıf olmayan bir sınıfın* ulusal kurtuluşçu ve devletçi, bayraklı ve “özsavunma”lı ölçü-düzey tanımaz iktidar arzularıdır.

Bu çerçevede şu sorular önem arz etmektedir: İmralı Savunmaları’nın “ulusal kurtuluş” ve “devlet”i (teorik olarak) dışlamasından 11 yıl sonra, toplumun en çok “okumuş” kesimi olacak üniversite öğrencilerinin, Türkiye’nin en çok “okumuş” ilinin üniversitesinde “Vur Gerilla Vur Kürdistan’ı Kur” sloganım attıklarından Öcalan haberdar mıdır? Haberdar olursa, asıl “haşlaması” gerekenlerin kimler olduğunu bulacak mıdır? Önümüzdeki dönemde Kürt meselemizin temel sosyolojik soruları bu hatta olması muhtemeldir.

Tehlikeli bir tablodur ki; Baydemir’e bu kadar yüklenmesinin “hikmeti” şuradadır: Öcalan örgütünün silahsız siyaset yapabileceğine inanmamaktadır: “AKP’nin hem parası, hem olanakları, hem gücü var, senin neyin var, [silahsız] şimdiki gibi rahat siyaset yapabilecek misin, devlet seni yaşatır mı” diye sorarken, çaresizce dolaysız ve mecalisizce gerçekçidir. PKK’nin silah dışında pek bir gücünün olmadığına inanmakta, bunu bilmektedir. Oysa örgütünün elinde herkesin elindekinin mislince *felsefe* ve *ruh* dinamikleri olduğunu da Öcalan’dan daha fazla kimse bilmemektedir.¹²¹ Silahsız/şiddetsiz bir siyasete yüklenecek bu dinamiklerin PKK’deki silahlı iktidar dinamiklerini kenara koyabileceğini de bilmektedir.¹²² Ama İmralı’dan çıkanlardan anlaşılmalıdır ki, Öcalan bütün bu bilgilerini adeta, atınca yankısını bile alamayacak kadar derin bir kuyuya atmış görünmektedir.

Bu sebeple, il-kent konseyleri köy-mahalle meclisleri gibi kapsamlı demokrasi (eğitim-seçim) gerektiren bütün bu “demokratik” işlerin hangi demokratlarca, nasıl bir seçimle yapılacağından hiç söz etmemektedir. Dokuz adet “siyaset akademisi”¹²³ açıldığı haberini avukatlardan aldığına sevinirken, bu akademilerde hangi hocaların hangi eğitimi verdiklerine pek girmemektedir. Bu “akademi”lerde öncelikle kendisinin İmralı “paradigma”sında ne kadar taktik yapıp

¹²⁰ Örgütün mutfağındaki “Apocu”ların, aday gösterilmemesini “ilkel milliyetçilerin bu seçimlerle biraz tasfiyesi”nin önemli bir yansıması olarak gördükleri Geylani, partinin genel başkanlığına getirildi (22.04.2011).

¹²¹ “Demokratik mücadelede iddialı olduklarını söyleyen binlerce aktivist ve milyonlarca özgürlüğe kalkmış halk gücümüz vardır. Silahlara başvurmadan da çözülebilecek sorunlara her tür cevabı verebilecek bir kitle ve militanlık gücüdür... Her tür sivil toplum ve demokratik örgütlenme ve milyonların hak talepleri ile yürünerek ülkeye özgürlük, halka demokrasi getirilebilir.” tespitini Öcalan 7 sene önce yapmıştı. (Öcalan 2004: s. 337)

¹²² “Sivil itaatsizlik” adı altında tamamen askeri mekanizmalarla yapılanların sivil eylemler olduğu söylenemez. Zaten bu eylemleri organize edenlerin “sivil itaatsizlik”in teorisi ve pratiği ile ilgili bir şey söylediği yoktur.

¹²³ Görüşme Notları, 2 şubat 2011.

yapmadığını, “ulusal kurtuluş kapitalizmin mezhebidir” tespitinin ne kadar “taktikte ustalaşma” olup olmadığını anlatacak hocaların nereden getirileceğine değinmemektedir. Ve bütün bu bilgilerinden kopuş Öcalan’ı, “Diyarbakır’da halk, Mısır’daki gibi günlerce sokaklardan ayrılmazsa, taleplerini dile getirirse, işte o zaman barış gelir, bakın bakalım o zaman AKP kalır mı kalmaz mı”¹²⁴ demeye götürebilmektedir. Bunu söylerken, bunu yapacak bir örgütlenmenin 12 yıldır silah ve şiddetin olmadığı, üçyüz-beşyüzlü grupların taşlı-sopalı-molotoflu sokak gösterileri dışında kırıp dökmeyen bir tane kitle eylemi neden yapmadığını aklına getirmekten kaçmaktadır.¹²⁵ Çünkü örgütün örgütsel “yapı”nın böyle eylemler yapmaya ne uygun ne de istekli olduğunu “bilmek” istememektedir.¹²⁶ Diyarbakır’ın kazara bir Mısır/Kahire öykünmesinin İmralı liderliğine, dolayısıyla Kürt’lere ve Türkiye’ye kaçma malolabileceğini kendisine itiraf etmeye yanaşmamaktadır. Herkesten en önce ve en fazla PKK içindeki Kürt milliyetçiliğinin, kendisinin İmralı’da bir şekilde ölümünü ne kadar istediğini bildiğini bilmemektedir.

Öcalan’ın, örgütünün bugün geldiği *hâl* bilgisinden kopuşu, çatışmalı sürecin sürmesinden kazancı olanlar dışında herkes için, sanıldığından da fazla ciddi bir tehlikedir. Onun için ona örgütü ve Türkiye’yi izleme imkânı verilmemesi, televizyon ve internete ulaşmasına fırsat verilmemesi, Öcalan’a değil Türkiye’ye, Türkiye ulusuna bir cezadır.

PKK Örgüt Yapısının Askeri-Ulusal Doğası

PKK silahlı/şiddetli siyaset örgütü olarak doğmuştur ve bu niteliğinde bir değişiklik yoktur. Örgüt ilk çıkışıyla, “şiddetle inkâra karşı şiddetle isyan”a göre “yapı”lanmıştır. Öcalan’ın 2002’deki KADEK/KONGRA-GEL benzeri girişimlerle örgütü dönüştürme çabaları zor bastırılan bir “bölünme” ile karşılaşınca, gerisin geri PKK’ye dönmüştür. Bununla birlikte “Apo” karizmasının “pure” (saf) döneminden “rutin” dönemine, örgütün de “yurtseverlik”ten milliyetçi iktidar organizasyonuna dönüşmesi sürecine tamamıyla geçilmiş oldu. Dolayısıyla İmralı’dan gelen bütün “devasa” sivilleşme teorileri fiilen PKK gövde “yapı”nın ilgi alanı dışında kalmaktadır. KCK’yi bir yana bırakalım, HEP’ten BDP’ye bütün yasal partiler askeri örgütlenmeler, askeri çalışmalardır. Sivil demek “silah taşımamak” demek değildir şüphesiz. Bu örgütlenmelerin hiçbirinin hiçbir işleyişinde sivilliğe rastlanmaz. Bir örgütlenmenin sivil veya askeri olduğunu

¹²⁴ Görüşme Notları, 2 şubat 2011.

¹²⁵ Diyarbakır’da “bayramdan bayrama” (21 Mart) biraraya gelen yüzbinlerin Mısır türü kitlesel eylem olmadığı bilinmektedir.

¹²⁶ Bu Mısır karşılaştırmasının yer aldığı Görüşme Notlarının örgütün gençlik web sayfası www.rojaciwan.com sitesine hala aktarılmamasında tesadüf/yanlışlık olduğunu sanmıyorum.

tanımlayacak kriter, onun iç işleyişindeki karar mekanizmalarının gerçekleşme halidir. Örgütün kurdurttuğu, içinde bulunduğu bütün yasal kurum-kuruluşların (partiler, sendikalar dahil) hiçbirinin karar süreçlerinde demokratik veya sivil denebilecek bir ögeye rastlanmamaktadır. Bütün kararların “son tahlil” mercii – ayrıntılar dahil – “silahlı kuvvetler”in telefon/telsiz trafiği üzerindeki *askeri* mekanizmalarıdır. BDP dediğimiz parti, bugünkü değil, 1940–50’ler CHP’sinin biraz Kürtçe’sidir. 1990’dan bu yana bu partilerde (HEP’ten BDP’ye) hiç iki genel başkan adayı olmamıştır. Herhangi bir parti organının herhangi bir üyesinin, örgütün silahlı güçlerince seçilmediğini söyleyebilmek mümkün değildir.¹²⁷ Bunlar PKK *askeri-ulusal orijininin* koordine ettiği çalışmalardır. Ancak bütün bunların, yukarıda sözünü ettiğim İmralı cenderesi zorluğunun üstüne binen Öcalan zaafiyetinden temel gücünü aldığını eklemek gerekir. Örneğin Demokratik Toplum Hareketi (2004) döneminde, bir ay önce,

Demokratik bir partiyi halkımızın desteği ile şekillendireceğiz. Bunun için elimden geleni yapacağım. Özgür Toplum Partisi mi olur, yeni bir parti mi olur, konuşacağız. *Başkanı da burada belirleyeceğiz*¹²⁸ (italikler bize aittir).

derken, bir ay sonra rahatlıkla,

...demokratik kurumlar kendi başkanlarını, yöneticilerini kendileri seçecekler. Demokrasi budur. Bir kurumun içerisinde demokrasi olmazsa o kurum işlemez.¹²⁹

diyebilmektedir. Buna benzer bir Öcalan “özgün”lüğü yine yakın geçmişte avukat notlarına yansımıştır. *Taraf* gazetesinin ulaştığı bir “tam metin” Not’a göre, eylemsizlik kararının Haziran ayında devletle süren görüşmelere bağlı olarak PKK’nin silahlı güçlerinin belli bir alanda toplanabileceğini söyledikten sonra şunu eklemektedir: “*Böyle bir şeyin olması durumunda benim de onların başında olmam gerekir.*”¹³⁰

¹²⁷ YSK’nın “veto müdahalesi”ne tepkilerin “sivil itaatsizlik” eylemlerinin “aşırıya kaçmış hali” olduğunu söyleyenler –veya söyleyecekler– buna kendilerini de inandırmakta zorlanırlar.

¹²⁸ Görüşme Notları, 14 Nisan 2004.

¹²⁹ Avukat Görüşme Notları, 12 Mayıs 2004.

¹³⁰ *Taraf*, 5 Ocak 2011.

Sonuç ve İki Yol: Türkiye'nin Kürt Fırsatı

Ulus, kapitalizmin rekabetçi-paylaşım döneminin “tanımlanmaya gelmeyen”¹³¹ ve üyesi/bağlısı zorunlu olmayan¹³² bir “fabrikasyon”¹³³ yaratımıdır. Milliyetçilik de bir ulus-devleti kurma ve koruma mücadelesinin “teori”si ve pratiğidir. Onun için bukalemun gibi “bulunduğu ortamın koşullarına uyum” sağlar ve “tür”lerini sınıflandırmak mümkün değildir.¹³⁴ Özü, bir bürokratik elitin “ulusal” sınırlarla çevirdiği toprak parçasının ve üzerinde yaşayan nüfusun maddi-manevi zenginlikleri üzerinde iktidarlaşma faaliyetidir.

Ancak iktidar güçleri veya aday güçler bu iktidarlaşma faaliyetlerinde bu kadar *dolaysız* olmazlar. Bunun için bir “dolandırma”ya ihtiyaç duyarlar. Bu dolandırma da bir *bulandırmaya* muhtaçtır. Böyle bir ihtiyacı karşılamının temel “harcı” ise, nüfusun kendini, kendi yerelliklerini, kendi kültürel-etnik değerlerini sevme ve yaşama arzusudur. İktidarını oluşturanlar (hakim), bu yerelliklerin “*yüce*”liklerini “vatan-millet” markasıyla abartarak, kutsayarak iktidarlarını *koruma ve kollama* “iş”ine koştururken; iktidara tırmananlar ise (ezilen), bastırılan ve inkâr/asimile edilen yerelliklerin *mağduriyetlerini* aynı öz ve kısasla, deyim yerindeyse şişirerek, iktidara ulaşma “ulusal dava”larına katk ederler.¹³⁵ Yani milliyetçiliğin harcının (hammadesinin) yurtseverlik olması, onun milliyetçilikle karıştırılmasının ne mantıklı ne de sosyolojik bir sebebi değildir. Çekicinin demirden yapılmış olması ona “demir” dememizi gerektirmez. Kürt milliyetçiliğinin, Devlet’in inkâr-red uygulamaları mağduru kitlelerin vatansever, yerelsever, kendinisever etnik duygularının (*ethnic sentiments*) zengin enerjisini iktidara tırmanma arzularına (*market sentiments*) koşturması, bu “ezilen ulus milliyetçiliği”nin bir *mağdur milliyetçilik* olduğu sonucuna götürmez. Koyunun “can” kaygısı kasabın “et” ihtiyacına karıştırılmaz.

Bu anlamda, Haziran 2011 seçimlerinin –ve sonrasında– “hassasiyet”leriyle ciddi risk taşıyan karşılıklı hamleleşmeleri, Türk ve Kürt milliyetçiliklerinin iktidar tutma-kapma mücadelesi olarak tanımlamak, doğruya en yakın tespit olacaktır.

Ancak; Devlet’in Öcalan’la görüşmelerinin aleniyete geçmesiyle, bir fırsat kapısı da aralanmıştır. Bu *fırsat ihtimalinin* odaklandığı en *elegelir* sosyolojik dinamik Öcalan karizmasıdır. Bu “özü” karizmatik hassasiyetin dostları ve

¹³¹ Gellner 1983; Nairn 1981; Özkırmırlı 2009, et al.

¹³² Carr 2007: 59.

¹³³ Williams in Woolf 1996: 192.

¹³⁴ Özkırmırlı 2009: 79.

¹³⁵ *Instrumentalizmin* (araşsalılık) öncü kuramcılarında Paul R. Brass, milliyetçiliği, elitlerin “iktidarı ele geçirme ya da koruma” mücadelelerinde kullandıkları bir *araç* olarak tanımlar (Özkırmırlı 2009: 139).

düşmanları tarafından Ortakvatan'a ve Türkiye ulusuna geri-dönüşü olmayan bedellere malolacak patlamalar için kullanılmasının önüne geçilmesi şansı elden geçirilmemelidir. Sorunu fırsata dönüştürmenin aralanan kapısı kapanmamalıdır. Aralanan bu kapıdan; bir çözümün, birbirini farklılıklarıyla sevmenin/saymanın zemini üzerinden yükselecek bir bütünleşme dönemine girilebilir. Bunun için, *en az peygamberler kadar yaptığı işin kutsallığına inanan bilim insanlarının* ortaya çıkması gerekecektir.

Ortakvatanlaşmış Türkiye'de, Öcalan kişiliği etrafında, birbirine değdirilmesi halinde herkesi yakabilecek bir *aleve* muktedir iki kutup vardır. Kürt tarafında yüzbinlercesiyle Türk tarafında milyonlarcasıyla harekete hazır, bir tarafın "O'nsuz dünyayı yakarız" diğer tarafın "verin bize böbreklerini çıkaralım" dediği, toplumbilimcilerin küçümseyemeyeceği bir *travma hali* vardır. Yukarıda "en tehlikelisi" diye açmaya çalıştığımız "İmralı liderlik zaafiyeti"nin bu travmadan olanca beslendiğini, sadece son bir yıldaki gelişmelere "hesapsız" bir dikkatle bakıldığında görmek mümkündür.

Şimdiye kadar çokça söylenenin –ve olanın– tersine, çözüm kapısı Kürt cephesinden, etrafındaki sosyolojik travmasıyla Öcalan tarafından, Demokratik Açılım'a atılan "ilk çelme" ve sonrası tıkanmalarla tehlikeli bir yokuşa sürülmüştür. Türkiye Kürt milliyetçiliği, bir "parça"nın Güneydoğu köşesindeki bir iktidara herşeyini yatırmış durumdadır. Her seçimde oylarını arttırmasının verdiği saikle AKP iktidarı da, konunun toplumsal dinamikleri cephesindeki aksak hesaplarla, milliyetçiliğin Orta ve Batı Anadolu'daki oy-getirisine yönelerek "yokuş"un diğer tarafını tutmuş görünmektedir. Gerginliği turmandırıcı açıklamalar yokuşun daha da dikleştirme yönündedir.

Türklük ve Kürtlüğün önünde "iki yol" var: ya ikisinin milliyetçilikleri karşılıklı birbirini kaşıyıp, besleyip, güçlendirip Türkiye bölünmeye götürülerek, önümüzdeki on yıllara yayılacak olan ve iki tarafı da bitaptan beter edecek olan bir çatışmanın "sağlam" iki tarafı olacaklar,¹³⁶ ya da durumu farkedip tarihin *dördüncü Türk-Kürt ittifakıyla* Selahattin Eyyubî'nin Haçlı Seferleri dersinin bir güncellemiş versiyonunu Dünya'ya takdim edecekler.

Bu iki yol –tam da Kuantum fiziğinin öğrettiği üzere– olasıdır: Kürt milliyetçiliği Türkiye'yi bölebilecek güçte değildir. "Büyük"lerin dış desteği de buna yetmez. Ama Türk milliyetçiliği Kürt milliyetçiliğine bu gücü verir. Kürde, etnik kimliğinin reddi ve Öcalan karizmasının rencide edilmesi üzerinden yüklenecek bir Türklük, Kürt milliyetçiliğini iç dinamikleriyle bu güce eriştirir. Kürt

¹³⁶ Emin Aktar'ın Neşe Düzele "ayrılırsak iki faşist devlete dönüştürüz" şeklindeki uyarıcı tespiti, ciddiye alınmayı fazlasıyla hakkeder niteliktedir (Taraf, 27 Aralık 2010).

milliyetçiliği Türkiye'yi bölmek ister, ama bunu yapmaya gücü yetmez. Türk milliyetçiliği Türkiye'yi bölmek istemez, ama Kürt milliyetçiliğine Türkiye'yi bölme gücü verir. Bu yol böyle bir sosyolojik reaksiyonla olasıdır.

İkinci yolun olasılığı, Demokratik Cumhuriyet ile ifade olunan “birleşip bütünleşerek büyüme” projesinin ve İmralı'nın karizmatik gücünün bir bütün olarak değerlendirilmesine bağlıdır. Bunun için ilk elden, (a) Öcalan'ın son 5-6 yılda giderek artan bir belirginlikte tanımlanamaz bir “demokratik özerklik/ulus” kavramı ile dışavuran “milliyetçilikle dans”ın önüne geçilmelidir.¹³⁷ İkinci elden, (b) Türk milliyetçiliğinin, çatışma yıllarının acılarını ve dilini kullanarak Öcalan üzerinden “İmralı canisi/canavarı/haini” türünden hakaret içeren söylemlerle Kürt'lere yüklenmesi durdurulmalıdır. Üçüncü elden, (c) Öcalan'ın karizmatik gücü Kürt milliyetçiliğinin elinden alınıp, örgütünün legal ve illegal yapısında konumlanmış yeni Kürt iktidar elitinin İmralı Savunmaları üzerindeki *örtülü* yasağı kırılarak, Öcalan'ın ikiyüz yıllık “ulusal kurtuluş” safatasını aşan felsefi, teorik ve uygulanabilir önermelerinin Türkiye Kürtleri'ne ve Anadolu Türklüğü'ne ulaştırılmasının önü açılmalıdır. Bütün bu uygulamaların kılı-kırk-yarar diline, incitmeyen-incinmeyen ruhuna, Türk Halkının haklı endişelerini iyi hesaplayan bir sosyolojik matematiğine ulaşılmalıdır. Öcalan karizması, “toy” (*adolescent*) Kürt milliyetçiliğinin ekme-pekme gibi kolay kullanımında daha fazla bırakılmak istenmiyorsa, bunda gecikilmemesi hayati'dir. Bu üç temel hamle atılmaksızın ikinci yolun şansı olmaz. Oysa çatıştırmadan kazanacak olan dış “büyük”lerin ve yerli dayanaklarının dışında herkesin bunda çıkarı ortaktır.

Fırsatını içinde barındıran tehlikenin *nesnesi* bu *ortakvatanlaşmış* Türkiye ve bu Türkiye'nin *sentezmillet* olmuş halkıdır.

Bu tehlikeyi Kürt'lerin ve Türk'lerin vatanseverleri, halkseverleri, milletseverleri kendi milliyetçilerinin önüne geçerek aşabilirler. Nesillerinin geleceğini kendine dert etme vicdanından yoksun olmayanlar, ruhun ve bilimin birleşik gücüne dayanarak inisiyatif almaya girişebilirler, girişmelidirler. Böyle bir tutuşla –doğru *mekânda* ve kaçırılmamış *zamandaki* bir kavrayışla– Türkiye

¹³⁷ Öcalan'ın Demokratik Özerklik başlığı altına topladığı “demokratik”ler yığımı (meclis, konsey, kongre v.s.) uygulamada, Kuzey Irak modeline dayalı Türkiye Kürt milliyetçiliğinin veya iktidarcılığının derme-çatma bir Sovyet “re-enkarnasyon”undan öte bir şey olmadığı pek tartışma götürmez bir vakadır. Mesela, sık-sık il, şehir, kasaba konseylerinin elzemliğine vurgu yapan, bunların hayatiyetinde ısrar eden Öcalan, bu kongrelerin/konseylelerin/meclislerin üyelerinin nasıl seçileceğiyle ilgili birşey söylemeye girişmezken, her girişimin önüne bir “demokratik” koymaktan kendisini alamamaktadır. Bu “üye”lerin Sovyet tarzı bir “bostan korkuluğu” işleviyle leblebi gibi nasıl toplandığını Öcalan iyi bilmektedir.

ulusunun, elindeki “sorun”u, ortak Anadolu tarihinin *dördüncü fırsatına*¹³⁸ evirmesi sanıldığı kadar zor olmayacaktır.

Kaynakça

- ANDERSON, B. (1983), *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, Verso, New York-London.
- ASLAN, G., <http://www.rojaciwan.com/koseyazisi-1577.html> (Erişim Tarihi: 14.12.2008)
- BARKEY, J. Henri ve G. E. FULLER (1998), *Turkey's Kurdish Question*, Rowman & Littlefield, New York and Oxford.
- BİLA, F., Necdet Özel ile Röportaj, *Milliyet*, 5 Ocak 2012.
- BOZKURT, M. (1997), *Doğu Gerçeği*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- ATASOY, F. (2005), *Küreselleşme ve Milliyetçilik*, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- AYDIN, S. (2010), *Modernleşme ve Milliyetçilik*, Gündoğan Yayınları, İstanbul.
- BORA, T. (2009), *Türk Sağının Üç Hâli: Milliyetçilik Muhafazakârlık İslâmıcılık*, Birikim Yayınları, İstanbul.
- CALHOUN, C. (1993), “Nationalism and Ethnicity”, *Annual Review of Sociology*, 19: 211–39.
- CARR, E. H. (2007 [1945]), *Milliyetçilik ve Sonrası*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- CHALIAND, G. (1993 [1980]), *A People Without A Country; The Kurds and Kurdistan*, Zed Books, London.
- DAWIS, H. B. (1978), *Towards A Marxist Theory of Nationalism*, Monthly Review Press, New York and London.
- DEUTSCH, K. W. (1969), *Nationalism and Its Alternatives*, Knopf, New York.
- DÜZEL, N., D. M. M. Fırat'la Röportaj, *Taraf*, 29 Kasım 2011.
- FIRAT, S., *Yeni Özgür Politika*, 16 Aralık 2008.
- GELLNER, E. (1964), *Thought and Change*, Weidenfeld and Nicolson, London.
- GELLNER, E. (1983), *Nations and Nationalism*, Basil Blackwell, Oxford.
- GEORGEON, F. (2005), *Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri: Yusuf Akçura 1876–1935*, Tarih Vakfı, İstanbul.

¹³⁸ Birincisi 1071 Malazgirt; ikincisi 1514 Çaldıran; üçüncüsü 1919 Erzurum-Sivas.

- GÖKALP, Z. (1976), *Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak*, Devlet Kitapları, Ankara.
- GÖKALP, Z. (1986) *Tükçülüğün Esasları*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- HASRETYAN, M. A., (1995), *Türkiye’de Kürt Sorunu; (1918 – 1940)*, Cilt I, W.İ.K., Berlin.
- <http://www.gundem-online.com/haber.asp?haberid=64420>
(Erişim Tarihi: 13.12.2008).
- <http://www.rojaciwan.com/haber-67563.html> (Erişim Tarihi: 19.07.2011).
- HOBSBAWM, E. J. (1959), *Primitive Rebels: Studies in Arabic Forms of Social Movement in the 19th and 20th Centuries*, Manchester University Press, Manchester.
- HOBSBAWM, E.J., (1990), *Nations and Nationalism Since 1780: Program, Myth, Reality*, Cambridge University Press, Cambridge.
- KOHN, H. (1958), *The Idea of Nationalism: A study in Its Origins and Background*, The Macmillan Company, New York.
- KARPAT, H. K. (2011), *Osmanlıdan Günümüze Ortadoğu’da Millet, Milliyet, Milliyetçilik*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- KEDOURIE, E. (1966), *Nationalism*, Hutchinson of London, London.
- KEMAL, M. (1999 [1923]), *Eskişehir-İzmit Konuşmaları*, İstanbul.
- KESKİN, M. (1999), *Atatürk’ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- KİRİŞÇİ K. ve Gareth M. WINROW (1997), *The Kurdish Question and Turkey*, Frank Cass, London.
- KİRZİOĞLU, M. F. (1995), *Kürtler’in Türklüğü*, Hamle, Ankara;
- KUTLAY, N. (1990), *İttihat-Terakki ve Kürtler*, Vejin, Stockholm.
- LUXEMBURG, R. (1976), *The National Question: Selected Writings*. H. B. Davis (ed.), Monthly Review Press, New York and London.
- McCRONE, D. (1998), *The sociology of Nationalism*, Routledge , London
- McDOWALL, D. (1996), *A Modern History of Kurds*, I. B. Tauris, London and New York.
- MILLS, C. Wright. (1959), *The Power Elite*, Oxford University Press, New York.

- NAIRN, T. (1981), *The Break-up of Britain: Crisis and Neo-nationalism*, 2nd edn. (London, Verso.), p. 339.
- NIMNI, E. (1991), *Marxism and Nationalism: Theoretical Origins of a Political Crisis*, Pluto Press, London
- OLSON, R. W. (2005), *The Goat and the Butcher: Nationalism and State Formation in Kurdistan-Iraq Since the Iraqi War*, Mazda Publishers, California.
- ÖCALAN, A., Avukat Görüşme Notları, 14 Nisan 2004; 12 Mayıs 2004; 18 Temmuz 2008; 14 Ağustos 2009; 26 Ağustos 2009; 20 Ağustos 2010; 29 Eylül 2010; 14 Kasım 2010; 26 Kasım 2010; 8 Aralık 2010; 17 Aralık 2010; 2 Ocak 2011; 9 Ocak 2011; 2 şubat 2011; (<http://www.rojaciwan.com>).
- ÖCALAN, A. (2001), *Sümer Rahip Devletinden Demokratik Uygarlığa*, Cilt II, Mem Yayınları, İstanbul.
- ÖCALAN, A. (2003), *Özgür İnsan Savunması*, Çetin Yayınları, İstanbul.
- ÖCALAN, A. (2004), *Bir Halkı Savunmak*, Çetin Yayınları, İstanbul.
- ÖCALAN, A. (2009), *Kapitalist Modernitenin Aşılma Sorunları ve Demokratikleşme* (Dijital versiyon).
- ÖCALAN, A., Yol Haritası (dijital versiyon), <http://www.cnnkurd.org/images/stories/ocalan-yol-haritasi-tam-metni.pdf> (Erişim Tarihi: 12.2008)
- ÖZCAN, A.K. (2005), "Nationalism; Distilling the Cultural and the Political", *Nationalism and Ethnic Politics*, Vol. 11, No. 2.
- ÖZCAN, A.K. (2006), *Turkey's Kurds: A Theoretical Analysis of the PKK and Abdullah Öcalan*, Routledge, London and New York.
- ÖZKIRIMLI, U. (2009), *Milliyetçilik Kuramları; Eleştirel Bir Bakış*, Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- ÖZKIRIMLI, U. (2010), *Milliyetçilik Üzerine Güncel Tartışmalar; Eleştirel Bir Müdahale*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- PARETO, V. (1935), *The Mind and Society*, Harcourt, Brace, New York.
- RENAN, E. (1882/1996), "What is a Nation?" in: Geoff Eley and Ronald Grigor Suny (eds.), *Becoming National: A Reader*, Oxford University Press, New York and Oxford, 41-55.
- SABAH GAZETESİ, 21 Nisan 2011.
- SETON-WATSON, H. (1965), *Nationalism—Old and New*, Sydney University Press, Sydney

- SMITH, A. D. (1983), *Theories of Nationalism*, Second edition, Duckworth, London.
- SMITH, A. D. (1991), *National Identity*, University of Nevada Press, London.
- STALIN, J. (1936), *Marxism and The National and Colonial Question*, Lawrence & Wishart, London.
- TARAF GAZETESİ, 13 Aralık 2010; 5 Ocak 2011; 27 Aralık 2010.
- WEBER, M. (1947), *The Theory of Social and Economic Organisation*, The Free Press of Glencoe, London.
- WOOLF, S. (1996), *Nationalism in Europe, 1815 to the Present* (Ed., Routledge, London and New York.
- YILDIZ, A. (2010), “*Ne Mutlu Türküm Diyebilene*”; *Türk Ulusal Kimliğinin Etno-Seküler Sınırları (1919–1938)*, İletişim Yayınları, İstanbul.